

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

AGRI- MAP

KHON KAEN

จังหวัดขอนแก่น

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมทั้งสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้านที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดขอนแก่น
<http://www.ldd.go.th/Agri-Map/Data/NE/kkn.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “ขอนแก่น”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	5
2.1 ข้าว	6
2.2 อ้อยโรงงาน	14
2.3 มันสำปะหลัง	22
2.4 ยางพารา	30
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	38
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	41
เอกสารอ้างอิง	45
ภาคผนวก	47

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดขอนแก่น	4
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดขอนแก่น	5
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น	7
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	12
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงาน รายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น	15
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน	20
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น	23
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	28
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น	31
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	36
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น	49
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดขอนแก่นจำแนกรายอำเภอ ตำบล	61
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดขอนแก่น	62
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	63
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดขอนแก่น	66
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดขอนแก่น	67
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	68

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี	56
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินกันทรวิชัย	57
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินร้อยเอ็ด	58
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินบ้านไผ่	59
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินภูพาน	60
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดขอนแก่น	69
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น	70
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดขอนแก่น	71
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น	72
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดขอนแก่น	73
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น	74
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดขอนแก่น	75
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น	76

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ประมาณ 10,885.991 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,803,744 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 26 อำเภอ 199 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีประชากร 1,802,872 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	จังหวัดชัยภูมิและจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดขอนแก่นโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูง มีพื้นที่สูงต่ำสลับเป็นลูกคลื่น อยู่สูงกว่าระดับทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย 100 - 200 เมตร ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศดังนี้

1) **ที่ราบเชิงเขา** อยู่ทางทิศตะวันตก ตามแนวเขาภูกระดึงและเพชรบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอชุมแพ อำเภอภูผาม่าน อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า อำเภอหนองนาคำ อำเภอหนองเรือ อำเภออุบลรัตน์ อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอสีชมพู

2) **ที่ราบลุ่ม** อยู่ตอนกลางทางทิศตะวันออกและทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยมีลุ่มน้ำสำคัญ ได้แก่ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำพอง และลุ่มน้ำเชิญ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอพระยืน อำเภอบ้านฝาง อำเภอมีชัยอำเภอศีขรภูมิ อำเภอโคกโพธิ์ไชย อำเภอน้ำพอง อำเภอกระนวน อำเภอซำสูง และอำเภอชนบท

3) **ที่ราบดินปนทราย** อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ อำเภอพล อำเภอแวงน้อย อำเภอแวงใหญ่ อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอบ้านแฮด และอำเภอโนนศิลา

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดขอนแก่น เป็นแบบทุ่งหญ้าในเขตร้อน คือ มีฝนตกสลับกับแห้งแล้ง ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ย 36.35 องศาเซลเซียส มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศจะหนาวเย็น โดยทั่วไปจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมของทุกปี อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.4 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินจังหวัดขอนแก่น แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา วัตถุต้นกำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงราบเรียบ ในหน้าฝนหรือหน้าน้ำหลากมักมีน้ำท่วมและมีการทับถมของตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น 2 แบบ

(1) **สันดินริมน้ำ (Levee)** เป็นพื้นที่ดอน การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ อาทิ ชุดดินชุมพลบุรี (Chp)

(2) **ที่ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ (Back swamp, basin)** เป็นบริเวณพื้นที่ราบลุ่ม การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว เนื้อดินละเอียด เช่น ชุดดินกันทรวิชัย (Ka) ชุดดินเกษตรสมบูรณ์ (Ksb) เป็นต้น

2) **ตะพักลำน้ำ (Alluvial terrace)** เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเป็นขั้น ๆ แต่ละข้างอาจมีตะพักได้หลายระดับ บริเวณตะพักลำน้ำระดับต่ำมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลว สีน้ำตาลปนเทา สีน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ เนื้อดินอาจเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทราย เช่น ชุดดินชุมแพ (Cpa) ชุดดินหนองบุญมาก (Nbn) เป็นต้น รวมทั้งดินที่ได้รับอิทธิพลจากหินอเมกเลีย อาทิ ชุดดินกุลาร้องไห้ (Ki) ส่วนบริเวณตะพักลำน้ำระดับกลางถึงระดับสูง มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา ดินมีการระบายน้ำดี สีน้ำตาล เหลืองไปจนถึงแดง เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายหรือทรายแฉะ และมักจะพบก้อนกรวดท้องน้ำลักษณะกลมมนหรือตะกอนทรายหยาบในหน้าตัดดิน เช่น ชุดดินชุมพวง (Cpg) ชุดดินสตึก (Suk) เป็นต้น

3) **พื้นที่เบรราบ (Penplain)** ครอบคลุมพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น วัตถุต้นกำเนิดดินเกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกลนักของวัสดุเนื้อหยาบที่มาจากหินตะกอนที่ส่วนใหญ่เป็นพวกหินทราย แต่จะไม่ค่อยพบชิ้นส่วนหรือเศษหินของหินทรายในหน้าตัดดินหรือบริเวณผิวหน้าดิน แบ่งเป็น

(1) **พื้นที่เบรราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย** ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบ หรือตามร่องระหว่างที่ดอนหรือเนิน เนื้อดินส่วนใหญ่มีทรายปน ดินมีสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา เป็นสีพื้น และพบจุดสีต่าง ๆ ถัดขึ้นมาบริเวณพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ดินมีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง เหลือง และมีจุดประสีเทาค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงตอนบนอันเนื่องมาจากการขังน้ำ นอกจากนี้จะพบจุดประสีเหลือง น้ำตาล หรือแดงในหน้าตัดดิน ดินมีการระบายน้ำอยู่ระหว่างค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง ในอดีตพื้นที่บริเวณนี้ใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผลหรือไม้ยืนต้น ปัจจุบันส่วนใหญ่ได้มีการตัดแปลงสภาพพื้นที่โดยการทำคันนาเพื่อใช้ปลูกข้าว ซึ่งคันนามีลักษณะค่อนข้างกว้างและสูง เนื่องจากเกษตรกรได้ปาดเอาหน้าดินที่เป็นชั้นดินทรายและหนาออกไปกองไว้เพื่อทำคันนาสำหรับใช้ปลูกข้าว บางบริเวณหากมีชั้นดินเหนียวอยู่ด้านล่างสามารถเก็บกักน้ำได้ และมักจะพบชั้นลูกรังทั้งที่มีความหนามาก ๆ หรือเป็นชั้นบาง ๆ ในช่วงที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อดินจากเนื้อดินหยาบเป็นเนื้อดินละเอียด ค่าปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง แต่หากบริเวณใดที่ได้รับอิทธิพลของความเค็ม จะมีค่าปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงด่างปานกลางและมีคราบเกลือบริเวณผิวหน้าดิน ส่วนบริเวณที่ดอนแบบลูกคลื่นลอนลาด การระบายน้ำดีปานกลางถึง

ค่อนข้างดีเกินไป สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง เหลือง จนถึงแดง และอาจพบจุดสีเล็กน้อย ค่าปฏิกิริยาดิน เป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย

(2) พื้นที่เป็นแบบลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงสภาพพื้นที่แบบเนินเขา ดินส่วนใหญ่ มีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง เหลือง นํ้าตาลปนแดง เหลืองปนแดง จนถึงสีแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่างชัดเจน บางบริเวณพบลูกรังในหน้าตัดดิน ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึง เป็นกรดปานกลาง เช่น ชุดดินสีทน (St) พบบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นร่อง ชุดดินร้อยเอ็ด (Re) พบ บริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นที่ราบ ชุดดินบ้านไผ่ (Bpi) ชุดดินคำบง (Kg) ชุดดินปักธงชัย (Ptc) พบบริเวณ พื้นที่ลักษณะเป็นที่ค่อนข้างราบถึงเป็นลูกคลื่น เป็นต้น สำหรับดินที่เกิดความไม่ต่อเนื่องทาง ธรณีวิทยา (Lithologic discontinuities) ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักเป็นชั้นดินทรายในตอนบน และ เปลี่ยนเป็นดินเหนียวหรือชั้นหินพื้น (Weathering insitu) ทันทีในตอนล่าง (Abrupt textural change) เช่น ชุดดินพล (Pho) ชุดดินเขมราฐ (Kmr) เป็นต้น

4) พื้นที่รองรับด้วยหินชนิดต่าง ๆ และโครงสร้างของหิน มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็น ภูเขา หุบเขา เนินหรือที่ราบที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัว และถูกควบคุมด้วยลักษณะของ โครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่มีหินที่เป็นวัตถุดิบกำเนิดดินปะปนให้เห็นทั้งในหน้าตัดดินและ ลอยหน้า แบ่งออกได้ตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากหินทราย ดินมีการระบายน้ำตั้งแต่ปานกลางถึงค่อนข้างมากเกินไป สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง เหลือง นํ้าตาลปนแดง เหลืองปนแดง จนถึงสีแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่าง ชัดเจน บางบริเวณพบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดินค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็น กรดจัด เช่น ชุดดินภูพาน (Pu) ชุดดินวังน้ำเขียว (Wk) เป็นต้น

(2) พัฒนาจากหินทรายแป้ง ดินมีการระบายน้ำปานกลางถึงดี สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนแดง นํ้าตาลปนเหลือง เนื้อดินมีทรายแป้งปนอย่างชัดเจน ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง บางบริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากปูน ดินจะทำปฏิกิริยากับกรดเกลือ บางบริเวณมีการดัดแปลงสภาพพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำนา เช่น ชุดดินวังไทร (Wi) ชุดดินเทพารักษ์ (Tpr) ชุดดินโนนไทย (Nt) เป็นต้น

(3) พัฒนาจากหินดินดาน ดินมีการระบายน้ำปานกลางถึงดี สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง นํ้าตาลปนแดง เหลือง หรือแดง เป็นดินเหนียว ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินกลางดง (Kld) ชุดดินมวกเหล็ก (Ml) เป็นต้น

(4) พัฒนาจากหินปูน ดินมีการระบายน้ำปานกลางถึงดี สีดำ นํ้าตาล นํ้าตาลปนแดง ถึงแดง บางบริเวณพบฐานของชั้นหินปูนในตอนล่างของหน้าตัดดิน ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรด ปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง บางพื้นที่พบชั้นสะสมปูนมาร์ล (marl) เช่น ชุดดินภูผาม่าน (Ppm) ชุดดินดงลาน (Dl) ชุดดินหินซ้อ (Hs) เป็นต้น

5) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ทรัพยากรดิน มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดขอนแก่น ในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดขอนแก่น จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดขอนแก่น

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	523,593	7.71
พื้นที่เกษตรกรรม	4,854,887	71.33
พื้นที่นา	2,547,354	37.43
พืชไร่	1,928,125	28.32
ไม้ยืนต้น	283,975	4.17
ไม้ผล	42,678	0.64
พืชสวน	12,898	0.18
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	26,492	0.39
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	12,473	0.19
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	892	0.01
พื้นที่ป่าไม้	810,717	11.92
พื้นที่น้ำ	370,179	5.45
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	244,368	3.59
รวม	6,803,744	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2562

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดขอนแก่นมีเนื้อที่ชลประทาน 189,595 ไร่ (ร้อยละ 2.79 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 11 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 10 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้ รวม 2,513.067 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์มีระดับกักเก็บอยู่ที่ 2,431 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 96.73 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดขอนแก่น (ตารางผนวกที่ 2 และตารางผนวกที่ 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีเนื้อที่ 1,255,974 ไร่ (ร้อยละ 18.46 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอมัญจาคีรี อำเภอกระนวน และอำเภอสีชมพู ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ในปี 2563 จำนวน 319,726 ราย รวมพื้นที่ 3,421,880 ไร่ กิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลังโรงงาน อ้อยโรงงาน ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพรจากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดขอนแก่น พื้นที่ 324 ไร่ เกษตรกร 31 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 11 ชนิด พืชสมุนไพรที่มีการปลูกมาก ได้แก่ กระจี้บแดง ยอบ้าน กระจายดำ ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดขอนแก่นมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 138 แห่ง และมีโรงงานทางการเกษตร 127 แห่ง โดยมีที่ตั้งสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด 97 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดขอนแก่น

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	2,487,169	51.23
2. อ้อยโรงงาน	1,063,524	21.91
3. มันสำปะหลัง	472,712	9.74
4. ยางพารา	77,079	1.59

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดขอนแก่น จากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 207,735 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.75 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 107,607 ไร่ อำเภอน้ำพอง 71,353 ไร่ และอำเภอชุมแพ 14,463 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,144,201 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.66 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 91,132 ไร่ อำเภอหนองสองห้อง 88,268 ไร่ และอำเภอชุมแพ 78,412 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,436,769 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.95 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 146,422 ไร่ อำเภอพล 123,918 ไร่ และอำเภอหนองเรือ 120,578 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,748,777 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 166,662 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80.23 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 83,718 ไร่ อำเภอน้ำพอง 62,154 ไร่ และอำเภอชุมแพ 8,521 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 913,868 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.87 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอหนองสองห้อง 84,426 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 79,390 ไร่ และอำเภอมัญจาคีรี 65,358 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,088,817 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 75.78 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอพล 103,905 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 95,046 ไร่ และอำเภอหนองเรือ 89,744 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 317,822 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูกข้าว พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 271,406 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น 35,631 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอชุมแพ 32,058 ไร่ อำเภอหนองเรือ 27,873 ไร่ อำเภอสีชมพู 27,804 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 41,073 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.77 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 23,889 ไร่ อำเภอน้ำพอง 9,199 ไร่ และอำเภอชุมแพ 5,942 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 230,333 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.13 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอหนองเรือ 27,873 ไร่ อำเภอสีชมพู 27,144 ไร่ และ อำเภอชุมแพ 26,116 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กระนวน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	22,493 (100.00%)	60,105 (100.00%)	195,003 (100.00%)	277,601 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	13,681 (60.82%)	41,021 (68.25%)	3,221 (1.65%)	57,923 (20.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	8,812 (39.18%)	-	-	8,812 (3.17%)
เขาสวนกวาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	19,468 (100.00%)	9,852 (100.00%)	64,061 (100.00%)	93,381 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	14,014 (71.98%)	9,222 (93.61%)	931 (1.45%)	24,167 (25.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	5,454 (28.02%)	-	-	5,454 (5.84%)
โคกโพธิ์ไชย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	53,775 (100.00%)	27,036 (100.00%)	61,977 (100.00%)	142,788 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	46,739 (86.92%)	20,419 (75.53%)	1,394 (2.25%)	68,552 (48.01%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	7,036 (13.08%)	-	-	7,036 (4.93%)
ชนบท	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	46,901 (100.00%)	35,570 (100.00%)	73,256 (100.00%)	155,727 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	43,928 (93.66%)	32,345 (90.93%)	12,067 (16.47%)	88,340 (56.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,973 (6.34%)	-	-	2,973 (1.91%)
ชุมแพ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,463 (100.00%)	78,412 (100.00%)	113,244 (100.00%)	103,364 (100.00%)	309,483 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	8,521 (58.92%)	52,296 (66.69%)	60,881 (53.76%)	3,286 (3.18%)	124,984 (40.38%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,942 (41.08%)	26,116 (33.31%)	-	-	32,058 (10.36%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ข้าสูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,685 (100.00%)	25,857 (100.00%)	20,211 (100.00%)	53,066 (100.00%)	106,819 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	6,822 (88.77%)	19,060 (73.71%)	15,451 (76.45%)	1,741 (3.28%)	43,074 (40.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	863 (11.23%)	6,797 (26.29%)	-	-	7,660 (7.17%)
น้ำพอง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	71,353 (100.00%)	58,125 (100.00%)	42,325 (100.00%)	248,495 (100.00%)	420,298 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	62,154 (87.11%)	45,087 (77.57%)	37,236 (87.98%)	7,771 (3.13%)	152,248 (36.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	9,199 (12.89%)	13,038 (22.43%)	-	-	22,237 (5.29%)
โนนศิลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	23,455 (100.00%)	25,368 (100.00%)	64,871 (100.00%)	113,694 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	22,085 (94.16%)	22,288 (87.86%)	19,465 (30.01%)	63,838 (56.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	1,370 (5.84%)	-	-	1,370 (1.20%)
บ้านไผ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	61,499 (100.00%)	27,721 (100.00%)	204,672 (100.00%)	293,892 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	55,013 (89.45%)	23,699 (85.49%)	51,150 (24.99%)	129,862 (44.19%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,486 (10.55%)	-	-	6,486 (2.21%)
บ้านฝาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	271 (100.00%)	24,794 (100.00%)	60,265 (100.00%)	90,712 (100.00%)	176,042 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	57 (21.03%)	21,374 (86.21%)	53,285 (88.42%)	2,853 (3.15%)	77,569 (44.06%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	214 (78.97%)	3,420 (13.79%)	-	-	3,634 (2.06%)
บ้านแฮด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	585 (100.00%)	32,842 (100.00%)	14,701 (100.00%)	81,740 (100.00%)	129,868 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	448 (76.58%)	28,724 (87.46%)	10,216 (69.49%)	10,963 (13.41%)	50,351 (38.77%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	137 (23.42%)	4,118 (12.54%)	-	-	4,255 (3.28%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เปือยน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	23,508 (100.00%)	2,467 (100.00%)	62,873 (100.00%)	88,848 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	19,378 (82.43%)	1,568 (63.56%)	18,215 (28.97%)	39,161 (44.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,130 (17.57%)	-	-	4,130 (4.65%)
พระยืน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	39,089 (100.00%)	49,641 (100.00%)	50,403 (100.00%)	139,133 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	36,399 (93.12%)	34,992 (70.49%)	4,518 (8.96%)	75,909 (54.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,690 (6.88%)	-	-	2,690 (1.93%)
พล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	58,519 (100.00%)	123,918 (100.00%)	100,856 (100.00%)	283,293 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	53,599 (91.59%)	103,905 (83.85%)	43,421 (43.05%)	200,925 (70.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,920 (8.41%)	-	-	4,920 (1.74%)
ภูผาม่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	5,175 (100.00%)	17,658 (100.00%)	40,539 (100.00%)	63,372 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,024 (58.43%)	13,900 (78.72%)	134 (0.33%)	17,058 (26.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,151 (41.57%)	-	-	2,151 (3.39%)
ภูเวียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	336 (100.00%)	62,437 (100.00%)	100,095 (100.00%)	158,517 (100.00%)	321,385 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	277 (82.44%)	37,419 (59.93%)	72,329 (72.26%)	15,858 (10.00%)	125,883 (39.17%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	59 (17.56%)	25,018 (40.07%)	-	-	25,077 (7.80%)
มัญจาคีรี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,200 (100.00%)	75,139 (100.00%)	49,086 (100.00%)	181,263 (100.00%)	308,688 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,090 (96.56%)	65,358 (86.98%)	40,633 (82.78%)	7,353 (4.06%)	116,434 (37.72%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	110 (3.44%)	9,781 (13.02%)	-	-	9,891 (3.20%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองขอนแก่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	107,607 (100.00%)	91,132 (100.00%)	146,422 (100.00%)	262,805 (100.00%)	607,966 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	83,718 (77.80%)	79,390 (87.12%)	95,046 (64.91%)	13,233 (5.04%)	271,387 (44.64%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	23,889 (22.20%)	11,742 (12.88%)	-	-	35,631 (5.86%)
เวียงเก่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	13,321 (100.00%)	17,593 (100.00%)	26,921 (100.00%)	57,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	6,466 (48.54%)	10,876 (61.82%)	1,156 (4.29%)	18,498 (31.98%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,855 (51.46%)	-	-	6,855 (11.85%)
วางน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	30,778 (100.00%)	90,228 (100.00%)	45,887 (100.00%)	166,893 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	28,013 (91.02%)	82,154 (91.05%)	10,368 (22.59%)	120,535 (72.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	2,765 (8.98%)	-	-	2,765 (1.66%)
วางใหญ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	23,274 (100.00%)	55,116 (100.00%)	26,043 (100.00%)	104,433 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	19,953 (85.73%)	48,625 (88.22%)	4,329 (16.62%)	72,907 (69.81%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,321 (14.27%)	-	-	3,321 (3.18%)
สีชมพู	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,235 (100.00%)	55,037 (100.00%)	82,151 (100.00%)	130,417 (100.00%)	269,840 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,575 (70.47%)	27,893 (50.68%)	47,980 (58.40%)	3,074 (2.36%)	80,522 (29.84%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	660 (29.53%)	27,144 (49.32%)	-	-	27,804 (10.30%)
หนองนาคำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	15,561 (100.00%)	50,816 (100.00%)	25,900 (100.00%)	92,277 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	12,183 (78.29%)	38,474 (75.71%)	5 (0.02%)	50,662 (54.90%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,378 (21.71%)	-	-	3,378 (3.66%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
หนองเรือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	73,697 (100.00%)	120,578 (100.00%)	111,083 (100.00%)	305,358 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	45,824 (62.18%)	89,744 (74.43%)	4,165 (3.75%)	139,733 (45.76%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	27,873 (37.82%)	-	-	27,873 (9.13%)
หนองสองห้อง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	88,268 (100.00%)	74,745 (100.00%)	156,053 (100.00%)	319,066 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	84,426 (95.65%)	62,772 (83.98%)	71,830 (46.03%)	219,028 (68.65%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,842 (4.35%)	-	-	3,842 (1.20%)
อุบลรัตน์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	41,645 (100.00%)	19,857 (100.00%)	128,000 (100.00%)	189,502 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	32,542 (78.14%)	19,756 (99.49%)	5,321 (4.16%)	57,619 (30.41%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	9,103 (21.86%)	-	-	9,103 (4.80%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	207,735 (100.00%)	1,144,201 (100.00%)	1,436,769 (100.00%)	2,748,777 (100.00%)	5,537,482 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	166,662 (80.23%)	913,868 (79.87%)	1,088,817 (75.78%)	317,822 (11.56%)	2,487,169 (44.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	41,073 (19.77%)	230,333 (20.13%)	-	-	271,406 (4.90%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 45,697 ไร่ และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3+N) 9,248 ไร่ (ตารางที่ 4) แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิต ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดร่วมด้วย

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	อ้อยโรงงาน (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กระนวน	-	-	-	267	-	267
เขาสวนกวาง	-	-	-	455	-	455
โคกโพธิ์ไชย	1,033	-	1,033	156	22	178
ชนบท	-	-	-	69	-	69
ชุมแพ	14,835	-	14,835	19	38	57
ซำสูง	100	-	100	301	-	301
น้ำพอง	190	-	190	1,450	-	1,450
โนนศิลา	-	-	-	257	-	257
บ้านไผ่	-	-	-	715	-	715
บ้านฝาง	-	-	-	144	-	144
บ้านแฮด	-	-	-	624	-	624
เปือยน้อย	-	-	-	233	-	233
พระยืน	-	-	-	246	-	246
พล	-	-	-	204	-	204
ภูผาม่าน	708	-	708	13	21	34
ภูเวียง	412	-	412	431	-	431
มัญจาคีรี	-	-	-	762	-	762
เมืองขอนแก่น	255	-	255	449	-	449
เวียงเก่า	-	-	-	213	-	213
แวงน้อย	158	-	158	213	-	213
แวงใหญ่	77	-	77	43	-	43
สีชมพู	17,008	-	17,008	53	646	699
หนองนาคำ	858	-	858	-	-	-
หนองเรือ	10,063	-	10,063	92	16	108
หนองสองห้อง	-	-	-	313	-	313
อุบลรัตน์	-	-	-	783	-	783
รวม	45,697	-	45,697	8,505	743	9,248

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอน้ำพอง อำเภอชุมแพ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอหนองสองห้อง อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอมีชัยบุรี เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดขอนแก่นในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 22,520 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.41 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 10,162 ไร่ อำเภอน้ำพอง 9,631 ไร่ และอำเภอซำสูง 1,797 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 2,586,537 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.61 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอกระนวน 242,374 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 228,724 ไร่ และอำเภอน้ำพอง 209,829 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 656,749 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.84 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอบ้านไผ่ 148,059 ไร่ อำเภอหนองสองห้อง 95,936 ไร่ และอำเภอเปือยน้อย 60,549 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,283,017 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 1,649 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.32 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอน้ำพอง 1,169 ไร่ อำเภอบ้านฝาง 193 ไร่ และอำเภอซำสูง 140 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 869,446 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.61 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอกระนวน 110,685 ไร่ อำเภอสีชมพู 84,966 ไร่ และอำเภอน้ำพอง 81,029 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 192,216 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.27 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอสีชมพู 27,139 ไร่ อำเภอบ้านไผ่ 26,051 ไร่ และอำเภอภูเวียง 17,792 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 213 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,737,962 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น 184,839 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอภูผามาศ 159,429 ไร่ อำเภอน้ำพอง 137,262 ไร่ อำเภอกระนวน 131,689 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 20,871 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 92.68 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 10,023 ไร่ อำเภอน้ำพอง 8,462 ไร่ และอำเภอซำสูง 1,657 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,717,091 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 66.39 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 174,816 ไร่ อำเภอมัญจาคีรี 159,429 ไร่ และอำเภอกระนวน 131,689 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กระนวน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	242,374 (100.00%)	457 (100.00%)	35,782 (100.00%)	278,613 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	110,685 (45.67%)	-	2 (0.01%)	110,687 (39.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	131,689 (54.33%)	-	-	131,689 (47.27%)
เขาสวนกวาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	74,392 (100.00%)	2,177 (100.00%)	17,069 (100.00%)	93,638 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	30,948 (41.60%)	812 (37.30%)	6 (0.04%)	31,766 (33.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	43,444 (58.40%)	-	-	43,444 (46.40%)
โคกโพธิ์ไชย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	76,632 (100.00%)	1,034 (100.00%)	65,312 (100.00%)	142,978 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	28,001 (36.54%)	1,034 (100.00%)	3 (n.s.)	29,038 (20.31%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	48,631 (63.46%)	-	-	48,631 (34.01%)
ชนบท	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	99,200 (100.00%)	1,089 (100.00%)	55,742 (100.00%)	156,031 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,239 (9.31%)	647 (59.41%)	-	9,886 (6.34%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	89,961 (90.69%)	-	-	89,961 (57.66%)
ชุมแพ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	155,082 (100.00%)	21,497 (100.00%)	133,018 (100.00%)	309,597 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	74,571 (48.08%)	16,799 (78.15%)	13 (0.01%)	91,383 (29.52%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	80,511 (51.92%)	-	-	80,511 (26.01%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ข้าสูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,797 (100.00%)	67,447 (100.00%)	101 (100.00%)	37,855 (100.00%)	107,200 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	140 (7.79%)	30,797 (45.66%)	101 (100.00%)	-	31,038 (28.95%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,657 (92.21%)	36,650 (54.34%)	-	-	38,307 (35.73%)
น้ำพอง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	9,631 (100.00%)	209,829 (100.00%)	27,673 (100.00%)	174,403 (100.00%)	421,536 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,169 (12.14%)	81,029 (38.62%)	7,943 (28.70%)	-	90,141 (21.38%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	8,462 (87.86%)	128,800 (61.38%)	-	-	137,262 (32.56%)
โนนศิลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	44,322 (100.00%)	32,891 (100.00%)	36,747 (100.00%)	113,960 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,669 (12.79%)	9,299 (28.27%)	-	14,968 (13.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	38,653 (87.21%)	-	-	38,653 (33.92%)
บ้านไผ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	289 (100.00%)	66,916 (100.00%)	148,059 (100.00%)	79,498 (100.00%)	294,762 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,101 (6.13%)	26,051 (17.60%)	-	30,152 (10.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	289 (100.00%)	62,815 (93.87%)	-	-	63,104 (21.41%)
บ้านฝาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	599 (100.00%)	126,023 (100.00%)	4,634 (100.00%)	45,153 (100.00%)	176,409 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	193 (32.22%)	49,380 (39.18%)	1,207 (26.05%)	-	50,780 (28.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	406 (67.78%)	76,643 (60.82%)	-	-	77,049 (43.68%)
บ้านแฮด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	35,631 (100.00%)	53,656 (100.00%)	40,905 (100.00%)	130,192 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	8,877 (24.91%)	13,254 (24.70%)	-	22,131 (17.00%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	26,754 (75.09%)	-	-	26,754 (20.55%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เปือยน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	3,860 (100.00%)	60,549 (100.00%)	24,700 (100.00%)	89,109 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,955 (50.65%)	13,152 (21.72%)	-	15,107 (16.95%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	1,905 (49.35%)	-	-	1,905 (2.14%)
พระยืน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	73,187 (100.00%)	-	66,262 (100.00%)	139,449 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	17,920 (24.49%)	-	-	17,920 (12.85%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	55,267 (75.51%)	-	-	55,267 (39.63%)
พล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	34 (100.00%)	76,760 (100.00%)	25,121 (100.00%)	181,844 (100.00%)	283,759 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	7,564 (9.85%)	2,358 (9.39%)	-	9,922 (3.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	34 (100.00%)	69,196 (90.15%)	-	-	69,230 (24.40%)
ภูผาม่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	50,230 (100.00%)	2,587 (100.00%)	10,532 (100.00%)	63,349 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	21,699 (43.20%)	2,029 (78.43%)	145 (1.38%)	23,873 (37.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	28,531 (56.80%)	-	-	28,531 (45.04%)
ภูเวียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	95,850 (100.00%)	49,603 (100.00%)	176,437 (100.00%)	321,890 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	55,965 (58.39%)	17,792 (35.87%)	-	73,757 (22.91%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	39,885 (41.61%)	-	-	39,885 (12.39%)
มัญจาคีรี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	209,579 (100.00%)	11,476 (100.00%)	88,185 (100.00%)	309,240 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	50,150 (23.93%)	4,756 (41.44%)	-	54,906 (17.76%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	159,429 (76.07%)	-	-	159,429 (51.56%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองขอนแก่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,162 (100.00%)	228,724 (100.00%)	32,382 (100.00%)	338,356 (100.00%)	609,624 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	139 (1.37%)	53,908 (23.57%)	13,810 (42.65%)	-	67,857 (11.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,023 (98.63%)	174,816 (76.43%)	-	-	184,839 (30.32%)
เวียงเก่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	32,278 (100.00%)	4,286 (100.00%)	21,328 (100.00%)	57,892 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	15,676 (48.57%)	769 (17.94%)	14 (0.07%)	16,459 (28.43%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	16,602 (51.43%)	-	-	16,602 (28.68%)
วางน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	38,655 (100.00%)	158 (100.00%)	128,171 (100.00%)	166,984 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,575 (9.25%)	158 (100.00%)	-	3,733 (2.24%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	35,080 (90.75%)	-	-	35,080 (21.01%)
วางใหญ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	36,350 (100.00%)	77 (100.00%)	68,170 (100.00%)	104,597 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,320 (11.88%)	77 (100.00%)	-	4,397 (4.20%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	32,030 (88.12%)	-	-	32,030 (30.62%)
สีชมพู	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8 (100.00%)	154,145 (100.00%)	35,285 (100.00%)	80,518 (100.00%)	269,956 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	8 (100.00%)	84,966 (55.12%)	27,139 (76.91%)	30 (0.04%)	112,143 (41.54%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	69,179 (44.88%)	-	-	69,179 (25.63%)
หนองนาคำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	35,612 (100.00%)	895 (100.00%)	55,875 (100.00%)	92,382 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	12,532 (35.19%)	867 (96.87%)	-	13,399 (14.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	23,080 (64.81%)	-	-	23,080 (24.98%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
หนองเรือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	162,360 (100.00%)	30,515 (100.00%)	112,936 (100.00%)	305,811 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	64,995 (40.03%)	17,069 (55.94%)	-	82,064 (26.83%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	97,365 (59.97%)	-	-	97,365 (31.84%)
หนองสองห้อง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	72,018 (100.00%)	95,936 (100.00%)	151,972 (100.00%)	319,926 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,635 (2.27%)	9,460 (9.86%)	-	11,095 (3.47%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	70,383 (97.73%)	-	-	70,383 (22.00%)
อุบลรัตน์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	119,081 (100.00%)	14,611 (100.00%)	56,247 (100.00%)	189,939 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	39,289 (32.99%)	5,633 (38.55%)	-	44,922 (23.65%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	79,792 (67.01%)	-	-	79,792 (42.01%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	22,520 (100.00%)	2,586,537 (100.00%)	656,749 (100.00%)	2,283,017 (100.00%)	5,548,823 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,649 (7.32%)	869,446 (33.61%)	192,216 (29.27%)	213 (0.01%)	1,063,524 (19.17%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	20,871 (92.68%)	1,717,091 (66.39%)	-	-	1,737,962 (31.32%)

หมายเหตุ: n.s. = มีจำนวนน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 696,668 ไร่ และยางพารา (S3) 12,158 ไร่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กระนวน	32,354	3,220	35,574	-	-	-
เขาสวนกวาง	9,221	444	9,665	-	-	-
โคกโพธิ์ไชย	15,505	1,394	16,899	376	-	376
ชนบท	23,504	11,814	35,318	45	-	45
ชุมแพ	35,859	2,185	38,044	1,731	-	1,731
ซำสูง	9,887	1,730	11,617	-	-	-
น้ำพอง	33,683	3,204	36,887	-	-	-
โนนศิลา	13,219	10,534	23,753	20	-	20
บ้านไผ่	23,259	13,260	36,519	6	-	6
บ้านฝาง	37,554	1,385	38,939	174	-	174
บ้านแฮด	10,216	2,789	13,005	74	-	74
เปือยน้อย	24	1,404	1,428	-	-	-
พระยืน	20,408	4,517	24,925	501	-	501
พล	10,459	26,446	36,905	70	-	70
ภูผาม่าน	12,250	10	12,260	2,086	-	2,086
ภูเวียง	18,310	4,416	22,726	313	-	313
มัญจาคีรี	37,097	5,050	42,147	433	-	433
เมืองขอนแก่น	52,206	8,543	60,749	1,107	-	1,107
เวียงเก่า	1,568	746	2,314	901	-	901
แวงน้อย	5,709	9,312	15,021	81	-	81
แวงใหญ่	11,803	4,329	16,132	26	-	26
สีชมพู	25,075	2,241	27,316	3,216	-	3,216
หนองนาคำ	12,574	-	12,574	365	-	365
หนองเรือ	57,917	1,297	59,214	633	-	633
หนองสองห้อง	11,539	31,968	43,507	-	-	-
อุบลรัตน์	19,650	3,580	23,230	-	-	-
รวม	540,850	155,818	696,668	12,158	-	12,158

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอน้ำพอง อำเภอบ้านฝาง อำเภอชำสูง และอำเภอเมืองขอนแก่น เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกอ้อยโรงงาน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอกระนวน อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอน้ำพอง และอำเภอชุมแพ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกอ้อยโรงงาน มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 มັນสำปะหลัง

มັນสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดขอนแก่นในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 180,331 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.27 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอชุมแพ 36,543 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 28,655 ไร่ และอำเภอสีชมพู 26,596 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 2,807,326 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.83 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 234,773 ไร่ อำเภอกะนวน 223,333 ไร่ และอำเภอน้ำพอง 220,112 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 35,348 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.64 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอสีชมพู 17,376 ไร่ อำเภอชุมแพ 4,260 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 1,893 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,499,922 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 4,934 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.74 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอน้ำพอง 1,805 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 836 ไร่ และอำเภอเขาสมบวง 702 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 456,972 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.28 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอบ้านไผ่ 68,528 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 47,309 ไร่ และอำเภอหนองสองห้อง 34,155 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 9,957 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.17 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอน้ำพอง 1,473 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 847 ไร่ และอำเภออุบลรัตน์ 784 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 849 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมันสำปะหลังแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 2,525,751 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น 230,740 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอน้ำพอง 204,486 ไร่ อำเภอกะนวน 195,807 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 168,802 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 175,397 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.26 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอชุมแพ 36,543 ไร่ อำเภอเมืองขอนแก่น 27,819 ไร่ และอำเภอสีชมพู 26,596 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 2,350,354 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.72 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 202,921 ไร่ อำเภอกระนวน 195,479 ไร่ และอำเภอน้ำพอง 186,774 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของม้นสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กระนวน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	381 (100.00%)	223,333 (100.00%)	781 (100.00%)	53,093 (100.00%)	277,588 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	53 (13.91%)	27,854 (12.47%)	273 (34.96%)	92 (0.17%)	28,272 (10.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	328 (86.09%)	195,479 (87.53%)	-	-	195,807 (70.54%)
เขาสวนกวาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,338 (100.00%)	66,664 (100.00%)	615 (100.00%)	19,765 (100.00%)	93,382 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	702 (11.08%)	16,240 (24.36%)	476 (77.40%)	11 (0.06%)	17,429 (18.66%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,636 (88.92%)	50,424 (75.64%)	-	-	56,060 (60.03%)
โคกโพธิ์ไชย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	71,932 (100.00%)	224 (100.00%)	70,448 (100.00%)	142,604 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,431 (13.11%)	224 (100.00%)	22 (0.03%)	9,677 (6.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	62,501 (86.89%)	-	-	62,501 (43.83%)
ชนบท	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	99,472 (100.00%)	69 (100.00%)	56,187 (100.00%)	155,728 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	8,724 (8.77%)	69 (100.00%)	-	8,793 (5.65%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	90,748 (91.23%)	-	-	90,748 (58.27%)
ชุมแพ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	36,543 (100.00%)	93,937 (100.00%)	4,260 (100.00%)	173,557 (100.00%)	308,297 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,442 (1.54%)	19 (0.45%)	38 (0.02%)	1,499 (0.49%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	36,543 (100.00%)	92,495 (98.46%)	-	-	129,038 (41.86%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ข้าสูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,595 (100.00%)	58,600 (100.00%)	366 (100.00%)	43,525 (100.00%)	106,086 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	76 (2.11%)	9,947 (16.97%)	366 (100.00%)	-	10,389 (9.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,519 (97.89%)	48,653 (83.03%)	-	-	52,172 (49.18%)
น้ำพอง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	19,517 (100.00%)	220,112 (100.00%)	1,539 (100.00%)	179,131 (100.00%)	420,299 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,805 (9.25%)	33,338 (15.15%)	1,473 (95.71%)	-	36,616 (8.71%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	17,712 (90.75%)	186,774 (84.85%)	-	-	204,486 (48.65%)
โนนศิลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	76,886 (100.00%)	353 (100.00%)	36,455 (100.00%)	113,694 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	21,829 (28.39%)	353 (100.00%)	-	22,182 (19.51%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	55,057 (71.61%)	-	-	55,057 (48.43%)
บ้านไผ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,193 (100.00%)	208,152 (100.00%)	733 (100.00%)	79,505 (100.00%)	291,583 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	192 (6.01%)	68,528 (32.92%)	733 (100.00%)	-	69,453 (23.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,001 (93.99%)	139,624 (67.08%)	-	-	142,625 (48.91%)
บ้านฝาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,528 (100.00%)	114,873 (100.00%)	388 (100.00%)	52,254 (100.00%)	176,043 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	196 (2.30%)	9,958 (8.67%)	182 (46.91%)	-	10,336 (5.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	8,332 (97.70%)	104,915 (91.33%)	-	-	113,247 (64.33%)
บ้านแฮด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	87,994 (100.00%)	668 (100.00%)	41,134 (100.00%)	129,796 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	30,001 (34.09%)	668 (100.00%)	-	30,669 (23.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	57,993 (65.91%)	-	-	57,993 (44.68%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เปือยน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	210 (100.00%)	61,387 (100.00%)	233 (100.00%)	23,892 (100.00%)	85,722 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	24,023 (39.13%)	233 (100.00%)	-	24,256 (28.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	210 (100.00%)	37,364 (60.87%)	-	-	37,574 (43.83%)
พระยืน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	599 (100.00%)	61,439 (100.00%)	424 (100.00%)	76,670 (100.00%)	139,132 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,271 (15.09%)	424 (100.00%)	-	9,695 (6.97%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	599 (100.00%)	52,168 (84.91%)	-	-	52,767 (37.93%)
พล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	457 (100.00%)	100,109 (100.00%)	283 (100.00%)	181,630 (100.00%)	282,479 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	39 (8.53%)	19,540 (19.52%)	283 (100.00%)	-	19,862 (7.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	418 (91.47%)	80,569 (80.48%)	-	-	80,987 (28.67%)
ภูผาม่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,343 (100.00%)	34,144 (100.00%)	1,893 (100.00%)	12,769 (100.00%)	63,149 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	567 (1.66%)	146 (7.71%)	21 (0.16%)	734 (1.16%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,343 (100.00%)	33,577 (98.34%)	-	-	47,920 (75.88%)
ภูเวียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,912 (100.00%)	97,906 (100.00%)	558 (100.00%)	209,010 (100.00%)	321,386 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	573 (4.12%)	4,188 (4.28%)	431 (77.24%)	-	5,192 (1.62%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13,339 (95.88%)	93,718 (95.72%)	-	-	107,057 (33.31%)
มัญจาคีรี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	216,111 (100.00%)	1,058 (100.00%)	91,520 (100.00%)	308,689 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	47,309 (21.89%)	847 (80.06%)	-	48,156 (15.60%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	168,802 (78.11%)	-	-	168,802 (54.68%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองขอนแก่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	28,655 (100.00%)	234,773 (100.00%)	559 (100.00%)	343,552 (100.00%)	607,539 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	836 (2.92%)	31,852 (13.57%)	559 (100.00%)	-	33,247 (5.47%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	27,819 (97.08%)	202,921 (86.43%)	-	-	230,740 (37.98%)
เวียงเก่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	26,854 (100.00%)	566 (100.00%)	30,415 (100.00%)	57,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,165 (11.79%)	219 (38.69%)	-	3,384 (5.85%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	23,689 (88.21%)	-	-	23,689 (40.96%)
วางน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	39,745 (100.00%)	217 (100.00%)	126,528 (100.00%)	166,490 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	8,612 (21.67%)	217 (100.00%)	-	8,829 (5.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	31,133 (78.33%)	-	-	31,133 (18.70%)
วางใหญ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	35,831 (100.00%)	48 (100.00%)	68,452 (100.00%)	104,331 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,662 (13.01%)	48 (100.00%)	-	4,710 (4.51%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	31,169 (86.99%)	-	-	31,169 (29.88%)
สีชมพู	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	26,596 (100.00%)	109,877 (100.00%)	17,376 (100.00%)	115,991 (100.00%)	269,840 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,799 (4.37%)	468 (2.69%)	649 (0.56%)	5,916 (2.19%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	26,596 (100.00%)	105,078 (95.63%)	-	-	131,674 (48.80%)
หนองนาคำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	31,827 (100.00%)	36 (100.00%)	60,415 (100.00%)	92,278 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	514 (1.61%)	-	-	514 (0.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	31,313 (98.39%)	-	-	31,313 (33.93%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
หนองเรือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	12,850 (100.00%)	145,768 (100.00%)	847 (100.00%)	145,533 (100.00%)	304,998 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	414 (3.22%)	5,057 (3.47%)	128 (15.11%)	16 (0.01%)	5,615 (1.84%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,436 (96.78%)	140,711 (96.53%)	-	-	153,147 (50.21%)
หนองสองห้อง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,614 (100.00%)	160,688 (100.00%)	334 (100.00%)	148,820 (100.00%)	314,456 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	48 (1.04%)	34,155 (21.26%)	334 (100.00%)	-	34,537 (10.98%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,566 (98.96%)	126,533 (78.74%)	-	-	131,099 (41.69%)
อุบลรัตน์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	128,912 (100.00%)	920 (100.00%)	59,671 (100.00%)	189,503 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	21,966 (17.04%)	784 (85.22%)	-	22,750 (12.01%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	106,946 (82.96%)	-	-	106,946 (56.43%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	180,331 (100.00%)	2,807,326 (100.00%)	35,348 (100.00%)	2,499,922 (100.00%)	5,522,927 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,934 (2.74%)	456,972 (16.28%)	9,957 (28.17%)	849 (0.03%)	472,712 (8.56%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	175,397 (97.26%)	2,350,354 (83.72%)	-	-	2,525,751 (45.73%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 838,173 ไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 133,801 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กระนวน	32,355	3,221	35,576	-	-	-
เขาสวนกวาง	9,221	925	10,146	808	-	808
โคกโพธิ์ไชย	15,505	1,394	16,899	-	-	-
ชนบท	23,503	12,067	35,570	646	-	646
ชุมแพ	35,860	2,609	38,469	1,513	-	1,513
ซำสูง	9,884	1,729	11,613	-	-	-
น้ำพอง	33,683	7,588	41,271	7,725	-	7,725
โนนศิลา	13,219	18,573	31,792	9,276	-	9,276
บ้านไผ่	23,258	50,491	73,749	25,641	-	25,641
บ้านฝาง	34,637	2,847	37,484	1,164	-	1,164
บ้านแฮด	10,216	10,941	21,157	13,217	-	13,217
เปือยน้อย	24	17,178	17,202	12,998	-	12,998
พระยืน	16,166	4,517	20,683	-	-	-
พล	10,375	36,502	46,877	2,317	-	2,317
ภูผาม่าน	12,251	10	12,261	-	-	-
ภูเวียง	18,310	15,838	34,148	17,306	-	17,306
มัญจาคีรี	37,095	7,351	44,446	4,685	-	4,685
เมืองขอนแก่น	52,206	13,230	65,436	13,509	-	13,509
เวียงเก่า	1,568	1,028	2,596	446	-	446
แวงน้อย	5,709	9,311	15,020	-	-	-
แวงใหญ่	11,803	4,329	16,132	-	-	-
สีชมพู	25,076	2,648	27,724	581	-	581
หนองนาคำ	12,574	-	12,574	-	-	-
หนองเรือ	57,918	4,085	62,003	6,957	-	6,957
หนองสองห้อง	11,023	71,392	82,415	9,394	-	9,394
อุบลรัตน์	19,647	5,283	24,930	5,618	-	5,618
รวม	533,086	305,087	838,173	133,801	-	133,801

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอน้ำพอง อำเภอเมืองขอนแก่น และอำเภอเขาสวนกวาง เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอบ้านไผ่ อำเภอมัญจาคีรี และอำเภอหนองสองห้อง เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อด้วย

2.4 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดขอนแก่นในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 25,377 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.46 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 10,120 ไร่ อำเภอน้ำพอง 9,604 ไร่ และอำเภอชุมแพ 2,943 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,663,976 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.05 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 259,751 ไร่ อำเภอกระนวน 251,253 ไร่ และอำเภอน้ำพอง 238,534 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 2,203,997 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.80 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากในอำเภอมัญจาคีรี 220,449 ไร่ อำเภอหนองเรือ 214,734 ไร่ และอำเภอสีชมพู 212,917 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,643,730 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 129 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.51 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอน้ำพอง 86 ไร่ อำเภอซำสูง 30 ไร่ และอำเภอชุมแพ 13 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 58,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.53 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอกระนวน 37,103 ไร่ อำเภอน้ำพอง 7,375 ไร่ และอำเภออุบลรัตน์ 5,167 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 17,831 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.81 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากในอำเภอสีชมพู 4,226 ไร่ อำเภอภูผาม่าน 2,200 ไร่ และอำเภอชุมแพ 2,126 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 391 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ยังไม่ใช่พื้นที่ปลูกยางพารา พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,630,496 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น 268,374 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอน้ำพอง 240,677 ไร่ อำเภอหนองสองห้อง 224,268 ไร่ อำเภอกระนวน 214,150 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 25,248 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.49 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 10,120 ไร่ อำเภอน้ำพอง 9,518 ไร่ และอำเภอชุมแพ 2,930 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,605,248 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 96.47 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองขอนแก่น 258,254 ไร่ อำเภอน้ำพอง 231,159 ไร่ และอำเภอหนองสูงห้อง 224,268 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กระนวน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	251,253 (100.00%)	427 (100.00%)	25,921 (100.00%)	277,601 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	37,103 (14.77%)	9 (2.11%)	344 (1.33%)	37,456 (13.49%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	214,150 (85.23%)	-	-	214,150 (77.14%)
เขาสวนกวาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	73,053 (100.00%)	160 (100.00%)	20,169 (100.00%)	93,382 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	2,378 (3.26%)	-	1 (n.s.)	2,379 (2.55%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	70,675 (96.74%)	-	-	70,675 (75.68%)
โคกโพธิ์ไชย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	79,518 (100.00%)	63,270 (100.00%)	142,788 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	390 (0.49%)	-	390 (0.27%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
ชนบท	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	109,910 (100.00%)	45,818 (100.00%)	155,728 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	63 (0.06%)	-	63 (0.04%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
ชุมแพ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,943 (100.00%)	4,058 (100.00%)	205,044 (100.00%)	97,438 (100.00%)	309,483 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	13 (0.44%)	1 (0.02%)	2,126 (1.04%)	-	2,140 (0.69%)
	พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,930 (99.56%)	4,057 (99.98%)	-	-	6,987 (2.26%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ข้าสูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,790 (100.00%)	69,208 (100.00%)	10 (100.00%)	35,809 (100.00%)	106,817 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	30 (1.68%)	3,744 (5.41%)	10 (100.00%)	-	3,784 (3.54%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,760 (98.32%)	65,464 (94.59%)	-	-	67,224 (62.93%)
น้ำพอง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	9,604 (100.00%)	238,534 (100.00%)	111 (100.00%)	172,050 (100.00%)	420,299 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	86 (0.90%)	7,375 (3.09%)	69 (62.16%)	2 (n.s.)	7,532 (1.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	9,518 (99.10%)	231,159 (96.91%)	-	-	240,677 (57.26%)
โนนศิลา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	34,818 (100.00%)	53,643 (100.00%)	25,233 (100.00%)	113,694 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	29 (0.08%)	22 (0.04%)	-	51 (0.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	34,789 (99.92%)	-	-	34,789 (30.60%)
บ้านไผ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	288 (100.00%)	143,546 (100.00%)	70,697 (100.00%)	79,360 (100.00%)	293,891 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	231 (0.16%)	399 (0.56%)	-	630 (0.21%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	288 (100.00%)	143,315 (99.84%)	-	-	143,603 (48.86%)
บ้านฝาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	598 (100.00%)	77,605 (100.00%)	68,894 (100.00%)	28,945 (100.00%)	176,042 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	398 (0.51%)	188 (0.27%)	-	586 (0.33%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	598 (100.00%)	77,207 (99.49%)	-	-	77,805 (44.20%)
บ้านแฮด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	1,884 (100.00%)	86,153 (100.00%)	41,817 (100.00%)	129,854 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	402 (0.47%)	-	402 (0.31%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	1,884 (100.00%)	-	-	1,884 (1.45%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เปือยน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	65,169 (100.00%)	-	23,678 (100.00%)	88,847 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	25 (0.04%)	-	-	25 (0.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	65,144 (99.96%)	-	-	65,144 (73.32%)
พระยืน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	90,186 (100.00%)	48,946 (100.00%)	139,132 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	501 (0.56%)	-	501 (0.36%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
พล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	34 (100.00%)	36,965 (100.00%)	181,137 (100.00%)	65,032 (100.00%)	283,168 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	76 (0.21%)	80 (0.04%)	-	156 (0.06%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	34 (100.00%)	36,889 (99.79%)	-	-	36,923 (13.04%)
ภูผาม่าน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	56,078 (100.00%)	7,293 (100.00%)	63,371 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	2,200 (3.92%)	29 (0.40%)	2,229 (3.52%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
ภูเวียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	45,174 (100.00%)	156,462 (100.00%)	119,750 (100.00%)	321,386 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	863 (0.55%)	-	863 (0.27%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	45,174 (100.00%)	-	-	45,174 (14.06%)
มัญจาคีรี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	570 (100.00%)	220,449 (100.00%)	87,670 (100.00%)	308,689 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1 (0.18%)	462 (0.21%)	-	463 (0.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	569 (99.82%)	-	-	569 (0.18%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองขอนแก่น	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,120 (100.00%)	259,751 (100.00%)	70,170 (100.00%)	267,923 (100.00%)	607,964 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,497 (0.58%)	1,862 (2.65%)	-	3,359 (0.55%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,120 (100.00%)	258,254 (99.42%)	-	-	268,374 (44.14%)
เวียงเก่า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	66 (100.00%)	44,380 (100.00%)	13,389 (100.00%)	57,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	66 (100.00%)	1,131 (2.55%)	-	1,197 (2.07%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
แวงน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	133,738 (100.00%)	32,911 (100.00%)	166,649 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	159 (0.12%)	-	159 (0.10%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
แวงใหญ่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	78,987 (100.00%)	25,446 (100.00%)	104,433 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	42 (0.05%)	-	42 (0.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
สีชมพู	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	1,333 (100.00%)	212,917 (100.00%)	55,591 (100.00%)	269,841 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	7 (0.53%)	4,226 (1.98%)	14 (0.03%)	4,247 (1.57%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	1,326 (99.47%)	-	-	1,326 (0.49%)
หนองนาคำ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	9 (100.00%)	70,054 (100.00%)	22,215 (100.00%)	92,278 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9 (100.00%)	588 (0.84%)	-	597 (0.65%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
หนองเรือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	6,976 (100.00%)	214,734 (100.00%)	83,647 (100.00%)	305,357 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	43 (0.62%)	2,037 (0.95%)	-	2,080 (0.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,933 (99.38%)	-	-	6,933 (2.27%)
หนองสองห้อง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	224,846 (100.00%)	2 (100.00%)	94,201 (100.00%)	319,049 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	578 (0.26%)	2 (100.00%)	-	580 (0.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	224,268 (99.74%)	-	-	224,268 (70.29%)
อุบลรัตน์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	129,158 (100.00%)	136 (100.00%)	60,208 (100.00%)	189,502 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,167 (4.00%)	-	1 (n.s.)	5,168 (2.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	123,991 (96.00%)	-	-	123,991 (65.43%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	25,377 (100.00%)	1,663,976 (100.00%)	2,203,997 (100.00%)	1,643,730 (100.00%)	5,537,080 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	129 (0.51%)	58,728 (3.53%)	17,831 (0.81%)	391 (0.02%)	77,079 (1.39%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	25,248 (99.49%)	1,605,248 (96.47%)	-	-	1,630,496 (29.45%)

หมายเหตุ: n.s. = มีจำนวนน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 524,844 ไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 77,788 ไร่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กระนวน	41,021	3,221	44,242	-	-	-
เขาสวนกวาง	9,222	925	10,147	808	-	808
โคกโพธิ์ไชย	-	-	-	-	-	-
ชนบท	-	-	-	-	-	-
ชุมแพ	1,786	-	1,786	-	-	-
ซำสูง	15,451	1,730	17,181	-	-	-
น้ำพอง	37,235	7,588	44,823	7,725	-	7,725
โนนศิลา	-	9,556	9,556	9,235	-	9,235
บ้านไผ่	2,287	43,872	46,159	24,045	-	24,045
บ้านฝาง	26,419	342	26,761	-	-	-
บ้านแฮด	199	690	889	224	-	224
เปือยน้อย	1,568	18,215	19,783	13,114	-	13,114
พระยืน	-	-	-	-	-	-
พล	10,643	12,284	22,927	1,817	-	1,817
ภูผาม่าน	-	-	-	-	-	-
ภูเวียง	24,835	1,154	25,989	285	-	285
มัญจาคีรี	360	-	360	-	-	-
เมืองขอนแก่น	81,492	7,910	89,402	5,482	-	5,482
เวียงเก่า	-	-	-	-	-	-
แวงน้อย	-	-	-	-	-	-
แวงใหญ่	-	-	-	-	-	-
สีชมพู	536	187	723	-	-	-
หนองนาคำ	-	-	-	-	-	-
หนองเรือ	4,474	-	4,474	-	-	-
หนองสองห้อง	62,770	71,830	134,600	9,434	-	9,434
อุบลรัตน์	19,756	5,286	25,042	5,619	-	5,619
รวม	340,054	184,790	524,844	77,788	-	77,788

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพารา ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีนครินทร์ และอำเภอชุมแพ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอกระนวน อำเภอน้ำพอง และอำเภออุบลรัตน์ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารา มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง สามารถปลูกได้ในทุกพื้นที่ เต็มโตเร็ว ทนโรคและแมลง และสามารถตอบสนองต่อการบังคับให้ออกผลนอกฤดูได้เป็นอย่างดี จากการติดตามของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น (สศท.4) พบว่า ต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองของเกษตรกรแปลงใหญ่ เฉลี่ย 14,632 บาทต่อไร่ (เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 4 และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ระยะยาว) ราคาต้นพันธุ์เสียบยอดอยู่ที่ 40 - 50 บาท นิยมปลูกช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ในฤดูช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม และบางสวนเก็บเกี่ยวนอกฤดูช่วงเดือนสิงหาคม - มีนาคม ให้ผลผลิตเฉลี่ย 737.50 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายเฉลี่ยอยู่ที่ 35.20 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีผลตอบแทนสุทธิ (กำไร) 11,328 บาทต่อไร่ ด้านการตลาด ผลผลิตร้อยละ 55 จำหน่ายในประเทศ โดยมีพ่อค้าคนกลางทั้งในและนอกจังหวัดขอนแก่นมารับซื้อที่สวน เพื่อส่งขายต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง ส่วนผลผลิตร้อยละ 45 ส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และกลุ่มประเทศยุโรป โดยผ่านบริษัทผู้ส่งออก 7 บริษัท (บริษัท สยามเอ็กซ์พอร์ต จำกัด บริษัท พีแอนด์เอฟเทคโน จำกัด บริษัท อร่อยฟาร์ม จำกัด บริษัท ไชน่โพร์ท จำกัด บริษัท ซีพีสตาร์เลนส์ จำกัด บริษัท สวิฟท์ จำกัด และบริษัท อินฟินิทฟรุต จำกัด)

นอกจากนี้ มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง จังหวัดขอนแก่น ยังได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2558 รางวัลชนะเลิศอันดับ 2 การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขต ปี 2558 รางวัลชนะเลิศการประกวดแปลงใหญ่ระดับเขต ปี 2561 รางวัลชมเชยการประกวดแปลงใหญ่ระดับประเทศ ปี 2561 และได้รับมาตรฐานรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) จึงเป็นเครื่องการันตี และสร้างความมั่นใจกับผู้ค้าและผู้บริโภค ได้ว่าผลผลิตได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ที่ผ่านมา จังหวัดขอนแก่น มีการสนับสนุนเกษตรกร ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ภายใต้โครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชไม่เหมาะสมเป็นไม้ผล การส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่ม ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์มากขึ้น อีกทั้ง ยังมีการสนับสนุนโรงคัดเกรดมะม่วง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาดซึ่งแนวโน้มในอนาคตจะมีการเพิ่มตลาดส่งออกต่างประเทศ เช่น ตลาดสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรควรเฝ้าระวังโรคแอนแทรกโนส ที่เกิดในช่วงอากาศร้อนชื้น อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตได้ โดยเฉพาะมะม่วงที่อยู่ในช่วงใกล้เก็บเกี่ยว และเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิต

หากเกษตรกรหรือท่านใดที่สนใจข้อมูลการผลิตและการตลาดมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง สามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ สศท.4 โทรศัพท์ 043-261-513 หรืออีเมล zone4@oae.go.th หรือสามารถขอคำปรึกษา นายบุญส่วน แก้วไพฑูรย์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมะม่วงบ้านแฮดเพื่อการส่งออก บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 4 บ้านสว่างพัฒนา ตำบลหนองแซง อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น โทร. 089-623-4020 (เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์, 2564)

3.2 โกโก้ เป็นพืชเขตร้อน จัดเป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่มขนาดเล็ก อายุยืนเป็นร้อยปี เจริญเติบโตได้ดี ตั้งแต่ระดับความสูง 30 - 300 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง อุณหภูมิที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต เฉลี่ยประมาณ 25 - 28 องศาเซลเซียส ความสูงของต้นประมาณ 3 - 8 เมตร พื้นที่ที่เหมาะสมควรมีฝนตกสม่ำเสมอตลอดทั้งปีหรือมีแหล่งน้ำเพียงพอ โกโก้ชอบดินระบายน้ำดี โรคแมลงและศัตรูของโกโก้มีน้อยมาก อาจเป็นว่าลักษณะของใบค่อนข้างใหญ่และแข็ง หลังจากนั้น เพียง 3 ปี โกโก้ก็ให้

ผลผลิต ซึ่งจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตต่อไปได้ทุก 15 วันตลอดทั้งปี จากผลผลิตโกโก้ที่ออกมาเป็นจำนวนมาก สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เมล็ดโกโก้อบแห้ง โกโก้กะเทาะเปลือก (cocoa nibs) เนื้อโกโก้ ช็อกโกแลตโฮมเมด โกโก้ผง ช็อกโกแลตเจ (vaggiachoco) และเนยโกโก้

3.3 ถั่วเหลือง เป็นพืชเศรษฐกิจ 1 ใน 5 พืชที่อาเซียนจัดเป็นพืชนำร่องที่มีความสำคัญเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากเป็นพืชสำคัญที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและใช้กับอุตสาหกรรมอาหารสัตว์อุตสาหกรรมน้ำมันพืช และอุตสาหกรรมอาหารมนุษย์ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัจจุบันอัตราการเติบโตของพื้นที่ปลูกในประเทศไทยลดลงมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งปัจจุบันและอนาคตไทยยังมีความจำเป็นต้องนำเข้าผลผลิตจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากประเทศที่ปลูกถั่วเหลืองดัดแปลงพันธุกรรม ทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศ และมีความเสี่ยงสูงมากในด้านการนำเข้าในประเทศอย่างยั่งยืน

3.4 ถั่วเขียว เป็นพืชหนึ่งที่อยู่ในสถานภาพที่ขาดความมั่นคงของอุปทาน เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่อุปสงค์เพิ่มขึ้น จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตและส่งออก ดูเหมือนจะไม่ขาดแคลนและยังมีการส่งออกในปริมาณมากด้วย แต่ข้อเท็จจริงแล้วมีการใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารลดลงเนื่องจากมีอุปทานของผลผลิตและราคาที่ไม่แน่นอน จึงทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูป โดยเฉพาะการผลิตเส้นเส้นไหมไปใช้วัตถุดิบอื่นที่มีราคาถูกกว่าแทน

3.5 ถั่วลิสง มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของประเทศ และอุตสาหกรรมในด้านนี้ของไทยยังมีศักยภาพอีกมากในการผลิต เพื่อบริโภคและส่งออก แต่สถานการณ์การผลิต ปัจจุบันมีการผลิตลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยต้องนำเข้าถั่วลิสงในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ปัญหาการผลิตในประเทศ คือการขาดแคลนพันธุ์ดีและเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพเหมาะแก่การเพาะปลูก ตลอดจนเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวที่ลดการสูญเสีย และประหยัดแรงงานโดยเฉพาะการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็กในการปลูกและเก็บเกี่ยว

การเพิ่มการผลิตพืชตระกูลถั่วทั้ง 3 ชนิดยังคงมีความเป็นไปได้อีกมาก รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพจากการผลิต ที่ในปัจจุบันยังถือได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ จะทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยผลผลิตลดลง และผลผลิตที่ได้มีคุณภาพสูงขึ้นจะส่งผลให้ราคาผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรดีขึ้น แต่ปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตของพืชชนิดนี้คือ ต้องมีการเร่งรัดพัฒนาพันธุ์ใหม่ของถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง และทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีให้พอเพียงต่อความต้องการของเกษตรกร สำหรับปัญหาด้านต้นทุนค่าแรงแรงงาน ก็ได้มีการพัฒนาเครื่องปลูกและเครื่องเก็บเกี่ยวเข้าไปทดแทนแรงงานบางส่วนอยู่บ้างแล้ว ส่วนปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการแทรกแซงราคา หรือประกันราคาพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่มีผลกระทบทำให้พื้นที่เพาะปลูกของพืชทั้ง 3 ชนิดลดลง ถ้ามีการยกเลิกและปล่อยให้ไปตามกลไกของตลาดแล้วก็คาดว่าเกษตรกรจะหันมาปลูกพืชทั้ง 3 ชนิดเพิ่มขึ้นอีกมาก

การที่ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสงนั้นไม่ได้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ อีกทั้งยังได้ผลตอบแทนต่ำสู่การปลูกพืชแข่งขันชนิดอื่นไม่ได้ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงไม่สนใจที่จะปลูกเป็นพืชหลัก แต่ข้อเท็จจริงถั่วทั้ง 3 ชนิด เป็นพืชที่มีข้อดี ที่สำคัญคือ ช่วยบำรุงดิน จึงส่งผลดีต่อพืชหลักที่ปลูกสลับกับการปลูกถั่ว ทำให้พืชหลักได้ผลผลิตสูงขึ้น ดังนั้น

รัฐบาลจึงควรจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมให้มีการนำไปปลูกในระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และควรให้ความรู้ รวมทั้งสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกรถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกพืชตระกูลถั่วในการประหยัดการใช้น้ำชลประทาน การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แกดิน ลดการใช้ปุ๋ยในพืชตามและการช่วยตัดวงจรของโรคและแมลงที่เป็นปัญหาของพืชหลักที่เกิดจากการปลูกพืชชนิดเดียวซ้ำกัน

3.6 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ จากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน บัวบก เป็นต้น

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ โดยพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 156,901 ไร่

บัวบก ขยายพันธุ์ได้โดยใช้เมล็ด และใช้ลำต้นหรือที่เรียกว่าไหล บัวบกสามารถขึ้นได้ดีทั้งในที่ร่ม และที่โล่งแจ้ง แต่จะเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความชื้นในดินพอเหมาะ ในกรณีที่ต้องการปรับปรุงดินควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก ดูแลง่าย สามารถปลูกแซมระหว่างแปลง

4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่มีเนื้อที่ 166,662 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอโนนสูง อำเภอชุมแพ อำเภอคำสูง อำเภอมัญจาคีรี อำเภอสหัสขันธ์ และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอบ้านแฮด อำเภอบ้านฝาง อำเภอภูเวียง ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาควรส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่มีเนื้อที่มากถึง 913,868 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอหนองสูงห้อง อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอมัญจาคีรี อำเภอบ้านฝาง อำเภอพล อำเภอชุมแพ อำเภอโคกโพธิ์ไชย อำเภอหนองเรือ อำเภอโนนสูง ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายพื้นที่ประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก การสนับสนุนด้านการชลประทานจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสูงสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N)** แต่ปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่มากกว่าล้านไร่ ซึ่งประสบปัญหาซ้ำซากน้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างดิน สนับสนุนแหล่งน้ำให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยเกษตรกรใช้พื้นที่ดังกล่าวในการปลูกอ้อยโรงงาน เนื่องจากเกษตรกรเป็นสมาชิกชาวไร่อ้อยของโรงงานน้ำตาล และได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิต เกษตรกรจึงมีความมั่นใจมากกว่าการปลูกข้าว แต่ในอนาคตเกษตรกรสามารถกลับมาปลูกข้าวหรือทำการเกษตรแบบผสมผสานได้

4.2 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 1,649 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอป่าพะยอม อำเภอบ้านฝาง และอำเภอข้าสูง ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตอ้อยโรงงานคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์อ้อยโรงงานคุณภาพดีและต้านทานโรค โดยรวมกลุ่มเป็นระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิต พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศพัฒนาเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว โดยใช้เครื่องจักร เพื่อลดปัญหาแรงงาน การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาควรส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่มีเนื้อที่ 869,446 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอกระนวน อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอป่าพะยอม เกษตรกรยังคงปลูกอ้อยโรงงานได้ผลดี หลายพื้นที่ประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงของการเพาะปลูก การสนับสนุนด้านการพัฒนาคุณภาพของที่ดินและระบบชลประทาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานลดลง ควรส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินในไร่อ้อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

3) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N)** แต่ปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทั่งเกษตรกรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน โดยเกษตรกรใช้พื้นที่ดังกล่าวในการปลูกข้าวและยางพารา ทั้งนี้ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปรับปรุงบำรุงดิน และสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกอ้อยโรงงาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ใช้ต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.3 มั่นสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่มีเนื้อที่ 4,934 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอหนอง อำเภอมืองขอนแก่น และอำเภอเขาสนนกวางตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดิน เพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตมันสำปะหลังคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย ท่อนพันธุ์คุณภาพดี โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาควรส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่มีเนื้อที่ 456,972 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านไผ่ อำเภอมัญจาคีรี และอำเภอหนองสองห้อง เกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน การสนับสนุนอินทรีย์วัตถุหรือการไถระเบิดดินดาน ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินและการตรวจวิเคราะห์ดินอยู่เสมอจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานลดลง

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N)** แต่ปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทั่งเกษตรกรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง โดยเกษตรกรใช้พื้นที่ดังกล่าวในการปลูกข้าวและอ้อยโรงงาน ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรและสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกมันสำปะหลัง เนื่องจากพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.4 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 129 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอป่าพอง อำเภอชำสูง และอำเภอชุมแพ ตามลำดับ ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกยางพาราคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์คุณภาพดี ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูปแหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตร และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาควรส่งเสริมให้เกษตรกรรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 58,728 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอกระนวน อำเภอน้ำพอง และอำเภอบลรัตน์ เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินและการสนับสนุนอินทรีย์วัตถุจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน สนับสนุนการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานลดลง

3) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุมากและสนับสนุนให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา โดยเกษตรกรใช้พื้นที่ดังกล่าวในการปลูกข้าวและอ้อยโรงงาน ในส่วนนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์ด้านการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะยางพาราเป็นพืชที่มีนโยบายลดพื้นที่ปลูกเนื่องจากมีปริมาณผลผลิตมากส่งผลให้ราคาตกต่ำ แต่ในอนาคตถ้าราคาดีและตลาดมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นอาจอาจสนับสนุนให้เกษตรกรกลับมาปลูกยางพาราหรือทำการเกษตรแบบผสมผสานได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองจังหวัด อำเภอบึงสามพัน. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. การใช้ที่ดินจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2562. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. 2564. มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง จังหวัดขอนแก่น พืชเศรษฐกิจ
ทางเลือกใหม่ ดันส่งออกตลาดต่างประเทศ. เทคโนโลยีเกษตร. [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล
https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_141509
(1 พฤศจิกายน 2564)
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2564. แนวเขตปฏิรูปที่ดิน. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564.
(ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	กระนวน	ดุนสาด
2		น้ำอ้อม
3		บ้านฝาง
4		หนองกุงใหญ่
5		หนองโก
6		หนองโน
7		ห้วยโจด
8		ห้วยยาง
9		ห้วยน้ำคำ
10	เขาสวนกวาง	เขาสวนกวาง
11		คำม่วง
12		ดงเมืองแอม
13		น้ำจืด
14	โคกโพธิ์ไชย	โนนสมบูรณ์
15		ชัยสมบูรณ์
16		นาแพง
17		บ้านโคก
18		โพธิ์ไชย
19		ชนบท
20	ชนบท	
21	โนนพะยอม	
22	บ้านแท่น	
23	ปอแดง	
24	วังแสง	
25	ศรีบุญเรือง	
26	ห้วยแก	
27	ชุมแพ	ข้าวเรียง
28		ชุมแพ
29		ไชยสอ
30		นาเพียง

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
31	ชุมแพ (ต่อ)	นาหนองทุ่ม
32		โนนสะอาด
33		โนนหัน
34		โนนอุดม
35		วังหินลาด
36		หนองเขียด
37		หนองไผ่
38		หนองเสาเล้า
39	ซำสูง	กระนวน
40		คำแมด
41		คูคำ
42		บ้านโนน
43		ห้วยเตย
44	น้ำพอง	กุดน้ำใส
45		ทรายมูล
46		ท่ากระเสริม
47		น้ำพอง
48		บัวเงิน
49		บัวใหญ่
50		บ้านขาม
51		พังทวย
52		ม่วงหวาน
53		วังชัย
54		สะอาด
55		หนองกุง
56	โนนศิลา	โนนแดง
57		โนนศิลา
58		บ้านหัน
59		เปือยใหญ่
60		หนองปลาหมอ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
61	บ้านไผ่	แคนเหนือ
62		ในเมือง
63		บ้านไผ่
64		บ้านลาน
65		ป่าปอ
66		ภูเหล็ก
67		เมืองเพี้ย
68		หนองน้ำใส
69		หัวหนอง
70		หินตั้ง
71	บ้านฝาง	โคกงาม
72		โนนซ้อง
73		บ้านฝาง
74		บ้านเหล่า
75		ป่ามะนาว
76		ป่าหวายนั่ง
77		หนองบัว
78	บ้านแฮด	โคกสำราญ
79		โนนสมบูรณ์
80		บ้านแฮด
81		หนองแซง
82	เปือยน้อย	ขามป้อม
83		เปือยน้อย
84		วังม่วง
85		สระแก้ว
86	พระยืน	ขามป้อม
87		บ้านไต้น
88		พระบุ
89		พระยืน
90		หนองแวง

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
91	พล	เก่าจิ้ว
92		โคกสง่า
93		โจดหนองแก
94		โนนข่า
95		เพ็กใหญ่
96		เมืองพล
97		ลอมคอม
98		โสกนกเต็น
99		หนองมะเขือ
100		หนองแวงนางเป้า
101		หนองแวงโสภพระ
102		หัวทุ่ง
103	ภูผาม่าน	นาฝาย
104		โนนคอม
105		ภูผาม่าน
106		วังสวาบ
107		ห้วยม่วง
108	ภูเวียง	กุดขอนแก่น
109		ดินดำ
110		ทุ่งชมพู
111		นาชุมแสง
112		นาหว่า
113		บ้านเรือ
114		ภูเวียง
115		สงเปือย
116		หนองกุงเขิน
117		หนองกุงธนสาร
118		ห้วยทอง
119	มัญจาคีรี	กุดเค้า
120		คำแคน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
121	มัญจาคีรี (ต่อ)	ท่าศาลา
122		นาซ่า
123		นางาม
124		โพนเพ็ก
125		สวนหม่อน
126		หนองแปน
127	เมืองขอนแก่น	โคกสี
128		ดอนช้าง
129		ดอนหัน
130		แดงใหญ่
131		ท่าพระ
132		โนนท่อน
133		ในเมือง
134		บ้านค้อ
135		บ้านพุ่ม
136		บ้านเป็ด
137		บ้านหว้า
138		บึงเนียม
139		พระลับ
140		เมืองเก่า
141		ศิลา
142		สาวะถี
143		สำราญ
144		หนองตุม
145	เวียงเก่า	เขาน้อย
146		ในเมือง
147		เมืองเก่าพัฒนา
148	แวงน้อย	ก้านเหลือง
149		ทางขวาง
150		ท่านางแนว

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
151	แวงน้อย (ต่อ)	ท่าวัด
152		ละหานนา
153		แวงน้อย
154	แวงใหญ่	คอนฉิม
155		โนนทอง
156		โนนสะอาด
157		แวงใหญ่
158		ใหม่นาเพียง
159	สีชมพู	ซำยาง
160		ดงลาน
161		นาจาน
162		บริบูรณ์
163		บ้านใหม่
164		ภูห่าน
165		วังเพิ่ม
166		ศรีสุข
167		สีชมพู
168		หนองแดง
169	หนองน้ำคำ	กุดธาตุ
170		ขนวน
171		บ้านโคก
172	หนองเรือ	กุดกว้าง
173		จระเข้
174		โนนทอง
175		โนนทัน
176		โนนสะอาด
177		บ้านกง
178		บ้านฝื่อ
179		บ้านเม็ง
180		ยางคำ
181		หนองเรือ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
182	หนองสองห้อง	คิมชาด
183		ดงเค็ง
184		ดอนดั่ง
185		ดอนคู
186		ตะกั่วป่า
187		โนนธาตุ
188		วังหิน
189		สำโรง
190		หนองไผ่ล้อม
191		หนองเม็ก
192		หนองสองห้อง
193		หันโจด
194	อุบลรัตน์	เขื่อนอุบลรัตน์
195		โคกสูง
196		ทุ่งโป่ง
197		นาคำ
198		บ้านดง
199		ศรีสุขสำราญ
รวม	26	199

ที่มา: กรมการปกครอง, 2564

ชุดดิน	ชุมพลบุรี	Series Chp	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1 - 5%		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลป่าของน้ำบนผิวดิน	ปานกลาง
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนถึงทรายปนดินร่วน แล้วแต่ตะกอนที่น้ำพามาทับถมในแต่ละปี โดยแต่ละชั้นเนื้อดินและสีจะแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจนเป็นสีน้ำตาล น้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลซีด จะพบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 5.0 - 5.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0 - 6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อาจจะได้รับคามเสียหายจากน้ำท่วม ในฤดูน้ำหลาก		
ข้อเสนอแนะ	โดยทั่วไปเหมาะสมในการปลูกพืชผักสวนครัวในช่วงฤดูแล้ง เพราะไถลี้แหล่งน้ำ ในช่วงฤดูฝนอาจจะมีคามเสียหายจากน้ำท่วมได้		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี

ชุดดิน	กันทรวิชัย	Series Ka	กลุ่มชุดดินที่ 4
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0 - 1%		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลวถึงเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลป่าของน้ำบนผิวดิน	ช้า
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก เนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอด หน้าดินมีสีเทาเข้มหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม ดินล่างมีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเทาหรือเทา พบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดงหรือแดงปนเหลืองตลอดหน้าตัดดิน พบชั้นศิลาแลงอ่อน (plinthite) ประมาณ 2 - 20% ในฤดูแล้งหน้าดินจะแตกกระแหงกว้างและลึก พบรอยไถล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.5 - 6.0) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	มีน้ำท่วมขังนานในฤดูฝน เป็นดินเหนียวจัด สมบัติทางกายภาพของดินไม่ดี		
ข้อเสนอแนะ	ทำนา ควรไถพรวนในช่วงที่ดินมีความชื้นเหมาะสม ควรใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยเคมี เพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของดินให้ดีขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	0-25	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง
	25-50	25-50	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินกันทรวิชัย

ชุดดิน	ร้อยเอ็ด	Series Re	กลุ่มชุดดินที่ 17
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0 - 2%		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่ราบ		
วัตถุต้นกำเนิด	ตะกอนของหินตะกอนเนื้อหยาบ		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลวถึงเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงช้า	การไหลปานกลางของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน สีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนทราย อาจพบชั้นดินร่วน ปนดินเหนียวหรือดินเหนียว สีเทาปนน้ำตาลอ่อนหรือเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลปนแดงตลอด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0 - 6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 4.5 - 6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำในฤดูเพาะปลูก		
ข้อเสนอแนะ	หากใช้ทำนาควรมีการชลประทานเข้าช่วยและมีการปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการใส่ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น ถ้าปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝน ควรเลือกระยะเวลาปลูกที่เหมาะสมเพื่อลดอัตราเสี่ยงของการขาดแคลนน้ำ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินร้อยเอ็ด

ชุดดิน	บ้านไผ่	Series Bpi	กลุ่มชุดดินที่ 41
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 2 - 5%		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินตะกอนเนื้อหยาบพวกหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	เร็วถึงปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	เร็ว
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือทราย สีน้ำตาลอ่อน ถัดลงไปเป็นทรายปนดินร่วน สีเทาปนชมพู และระหว่างความลึก 50 - 100 เซนติเมตรจะพบดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลแก่หรือน้ำตาลปนเหลือง อาจพบจุดประสีแดงปนเหลืองหรือสีแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.0 - 6.0) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีเนื้อดินเป็นทราย		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มอินทรีย์วัตถุเพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น ปลูกพืชทนแล้ง เช่น อ้อยและมันสำปะหลัง		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินบ้านไผ่

ชุดดิน	ภูผาม่าน	Series Ppm	กลุ่มชุดดินที่ 31
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1 - 12%		
ภูมิสังฐาน	บริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน (ภูมิประเทศแบบคาสต์)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ของหินปูน หรือหินปูนร่วมกับหินดินดาน		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ปานกลางถึงเร็ว
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินเหนียวลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนเหนียว ดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแข็งสีน้ำตาลปนแดงเข้ม ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลปนแดงเข้มหรือแดง โครงสร้างค่อนข้างดี ร่วนซุย ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0 - 7.0) ในดินบนและเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0 - 6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก		
ข้อเสนอแนะ	ควรใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก เพื่อปรับปรุงให้ดินมีสมบัติทางกายภาพที่ดีขึ้น และเพิ่มธาตุอาหารแก่พืช		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)		ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	อินทรีย์วัตถุ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
Ppm	0-25	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินภูผาม่าน

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดขอนแก่นจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
ชุมแพ	14,239	ชุมแพ	14,239
ซำสูง	12,030	คูคำ	6,671
		บ้านโนน	5,359
		กุดน้ำใส	2,177
		ทรายมูล	6,610
		ท่ากระเสริม	19,276
		น้ำพอง	1,088
		บัวใหญ่	4,208
น้ำพอง	53,856	บ้านขาม	12,826
		ม่วงหวาน	974
		วังชัย	1,487
		หนองกุง	5,210
		ในเมือง	647
บ้านไผ่	647	โคกงาม	34
		โนนฆ้อง	68
บ้านฝาง	2,089	บ้านฝาง	732
		ป่าหวายนั่ง	1,255
		โนนสมบูรณ์	1,674
บ้านแฮด	1,674	โนนสมบูรณ์	1,674
พล	2,558	โนนข่า	696
		เมืองพล	1,862
ภูเวียง	363	ภูเวียง	33
		สงเปือย	330
มัญจาคีรี	3,556	กุดเค้า	3,311
		นาข่า	245
		โคกสี	12,317
เมืองขอนแก่น	95,444	ดอนหัน	6,578
		ท่าพระ	5,536
		โนนท่อน	7,688
		ในเมือง	170
		บึงเนียม	15,551
		พระลับ	17,743

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เมืองขอนแก่น (ต่อ)		เมืองเก่า	1,385
		ศิลา	10,210
		สำราญ	5,068
		หนองต๋อม	13,198
สีชมพู	3,139	ศรีสุข	3,132
		หนองแดง	7
รวม	189,595		189,595

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดขอนแก่น

หน่วย : ล้าน ลบ.ม.

ลำดับ	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ เก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่	กลาง	บ้านฝาง	โคกงาม	1.30	45.784
2	อ่างเก็บน้ำห้วยเตย	กลาง	เมืองขอนแก่น	ท่าพระ	0.53	3.019
3	อ่างเก็บน้ำห้วยลอมไผ่	กลาง	สีชมพู	ศรีสุข	0.21	1.391
4	อ่างเก็บน้ำห้วยทราย	กลาง	บ้านไผ่	ในเมือง	0.23	2.355
5	อ่างเก็บน้ำหนองนาวัว	กลาง	บ้านไผ่	หัวหนอง	4.31	13.589
6	อ่างเก็บน้ำละเลิงหวาย	กลาง	พล	เมืองพล	0.37	1.255
7	อ่างเก็บน้ำแก่งชะว้า	กลาง	บ้านแฮด	โคกสำราญ	0.03	3.737
8	อ่างเก็บน้ำห้วยยาง	กลาง	มัญจาคีรี	กุดเค้า	0.30	5.337
9	อ่างเก็บน้ำหนองกองแก้ว	กลาง	ชนบท	ศรีบุญเรือง	0.26	5.600
10	อ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์	ใหญ่	อุบลรัตน์	เขื่อนอุบลรัตน์	1,850.00	2,431.000
	รวม				1,857.54	2,513.067

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอกระนวน	125,753	อำเภอชนบท (ต่อ)	
คูนสาต	31,284	วังแสง	35,926
น้ำอ้อม	75	ห้วยแก	11,674
บ้านฝาง	20,009	อำเภอชุมแพ	8,797
หนองกุงใหญ่	6,667	ข้าวเรียง	20
หนองโก	27,245	นาหนองทุ่ม	8,522
หนองโน	259	หนองเสาเล้า	255
ห้วยโจด	7,342	อำเภอคำสูง	44,876
ห้วยยาง	7,479	กระนวน	15,197
หัวนาคำ	25,393	คำแมด	2,806
อำเภอเขาสวนกวาง	7,378	คูคำ	34
เขาสวนกวาง	373	บ้านโนน	13,065
คำม่วง	6,938	ห้วยเตย	13,774
นาจิว	51	อำเภอน้ำพอง	75,352
โนนสมบูรณ์	16	ทรายมูล	4,431
อำเภอโคกโพธิ์ไชย	69,150	น้ำพอง	2,564
ชัยสมบูรณ์	17,490	บัวเงิน	19,846
นาแพน	19,499	บัวใหญ่	10,808
บ้านโคก	16,556	บ้านขาม	12,308
โพธิ์ไชย	15,605	พังทวย	23,943
อำเภอชนบท	90,879	ม่วงหวาน	609
กุดเพียงหอม	3,576	หนองกุง	843
โนนพะยอม	25,591	อำเภอโนนศิลา	41,348
บ้านแท่น	4,807	โนนศิลา	7,627
ปอแดง	9,305	บ้านหัน	33,721

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอบ้านไผ่	91,811	อำเภอภูเวียง	41,021
แคนเหนือ	6,987	กุดขอนแก่น	7,527
ในเมือง	20,636	ทุ่งชมพู	4,788
บ้านไผ่	1,746	นาชุมแสง	3,712
บ้านลาน	1,502	นาหว้า	3,613
ป่าปอ	35,235	ภูเวียง	105
ภูเหล็ก	25,262	สงเปือย	7,041
หินตั้ง	443	หนองกุงเขิน	346
อำเภอบ้านฝาง	34,317	หนองกุงธนสาร	11,028
โคกงาม	2,697	ห้วยทอง	2,861
โนนซ้อ	14,752	อำเภอมัญจาคีรี	152,424
บ้านฝาง	1,289	กุดเค้า	19,625
ป่ามะนาว	6,795	คำแคน	24,037
ป่าหวายนั้ง	2,868	ท่าศาลา	21,525
หนองบัว	5,916	นาข่า	9,237
อำเภอบ้านแฮด	76,365	นางาม	31,154
โคกสำราญ	5,986	โพนเพ็ก	21,877
โนนสมบูรณ์	23,865	สวนหม่อน	8,125
บ้านแฮด	23,156	หนองแปน	16,844
หนองแซง	23,358	อำเภอเมืองขอนแก่น	63,601
อำเภอเปือยน้อย	30,353	ดอนหัน	23
ขามป้อม	1,336	ท่าพระ	945
วังม่วง	29,017	โนนท่อน	13,734
อำเภอพระยืน	18,925	บ้านค้อ	31,654
ขามป้อม	419	สาวะถี	8,163
พระยืน	18,506	สำราญ	9,082
อำเภอพล	26,126	อำเภอเวียงเก่า	2,914
โจดหนองแก	8,503	เขาน้อย	353
โสกนกเต็น	6,251	ในเมือง	2,458
หนองแวงนางบัว	11,372	เมืองเก่าพัฒนา	103

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอภูพาน	25,733	อำเภอสีชมพู (ต่อ)	
นาฝาย	2,770	ภูห่าน	5,275
ภูพาน	2,177	วังเพิ่ม	8,180
วังสวาบ	7,068	ศรีสุข	8,819
ห้วยม่วง	13,718	สีชมพู	8,512
อำเภอแวงน้อย	19,404	หนองแดง	4,913
ก้านเหลือง	3,221	อำเภอหนองเรือ	13,689
ท่านางแนว	7,121	จระเข้	1,207
ละหานนา	7,232	โนนทอง	9,738
แวงน้อย	1,830	ยางคำ	2,744
อำเภอแวงใหญ่	64,607	อำเภอหนองสองห้อง	30,015
คอนฉิม	3,560	คิมชาติ	3,094
โนนทอง	18,617	ดอนตู	823
โนนสะอาด	33,108	วังหิน	24,281
แวงใหญ่	1,445	ลำโรง	1,818
ใหม่ณาเพียง	7,877	อำเภออุบลรัตน์	791
อำเภอสีชมพู	100,346	เขื่อนอุบลรัตน์	520
ดงลาน	24,269	โคกสูง	11
บริบูรณ์	17,822	ทุ่งโป่ง	260
บ้านใหม่	22,556	รวมทั้งจังหวัด	1,255,974

ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวนาปี	223,528	2,468,039
2	มันสำปะหลังโรงงาน	43,300	527,132
3	อ้อยโรงงาน	20,060	206,266
4	ข้าวนาปรัง	13,405	122,987
5	ยางพารา	2,707	33,472
6	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,781	11,749
7	ถั่วเหลือง	1,071	9,624
8	ยูคาลิปตัส	502	4,936
9	ปอเทือง	668	4,801
10	มะม่วง	875	3,276
11	ปาล์มน้ำมัน	259	2,330
12	ถั่วเขียวผิวมัน	384	2,271
13	หญ้าเลี้ยงสัตว์	311	1,724
14	พริกชี้หนูเม็ดใหญ่	570	1,273
15	ถั่วลิสง	505	1,072
16	ลำไย	252	901
17	ปลานิล	697	896
18	ไม้ยืนต้นอื่นๆ	215	890
19	หม่อน (มัลเบอร์รี่)	170	860
20	ไม้สัก	193	838
21	มะขาม	202	802
22	กล้วยน้ำว้า	447	731
23	ถั่วเขียวผิวดำ	120	685
24	ฝรั่ง	283	665
25	มะนาว	367	638
26	ไผ่	279	608
27	มะเขือเปราะ	57	579

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดขอนแก่น

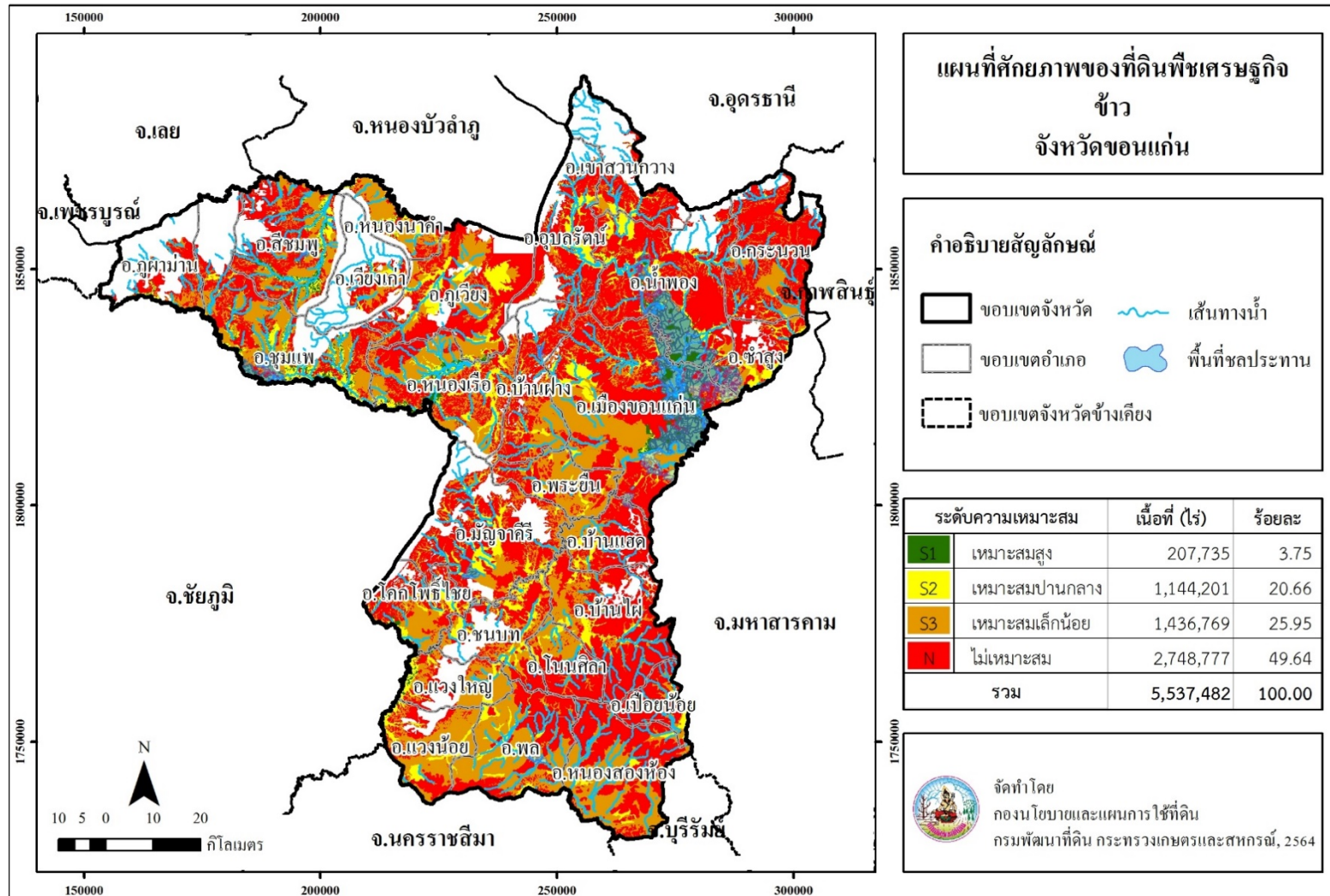
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	กระเจี๊ยบแดง	5	83	ชุมแพ ภูผาม่าน สีชมพู
2	ยอบ้าน	5	69	ชุมแพ ภูเวียง เวียงเก่า สีชมพู
3	กระชายดำ	2	50	พล แวงใหญ่
4	ไพล	3	20	ซำสูง แวงใหญ่ สีชมพู
5	ขมิ้นชัน	3	18	โนนศิลา พระยืน แวงใหญ่
6	ว่านทางจระเข้	1	17	สีชมพู
7	ว่านชักมดลูก	1	13	แวงใหญ่
8	หญ้าหวาน	1	5	หนองนาคำ
9	ตะไคร้หอม	1	4	พระยืน
10	อัญชัน	2	2	ภูผาม่าน
11	ขมิ้นอ้อย	1	1	โนนศิลา
12	สมุนไพรอื่นๆ	6	42	ชุมแพ แวงใหญ่ สีชมพู หนองเรือ อุบลรัตน์
รวม		31	324	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

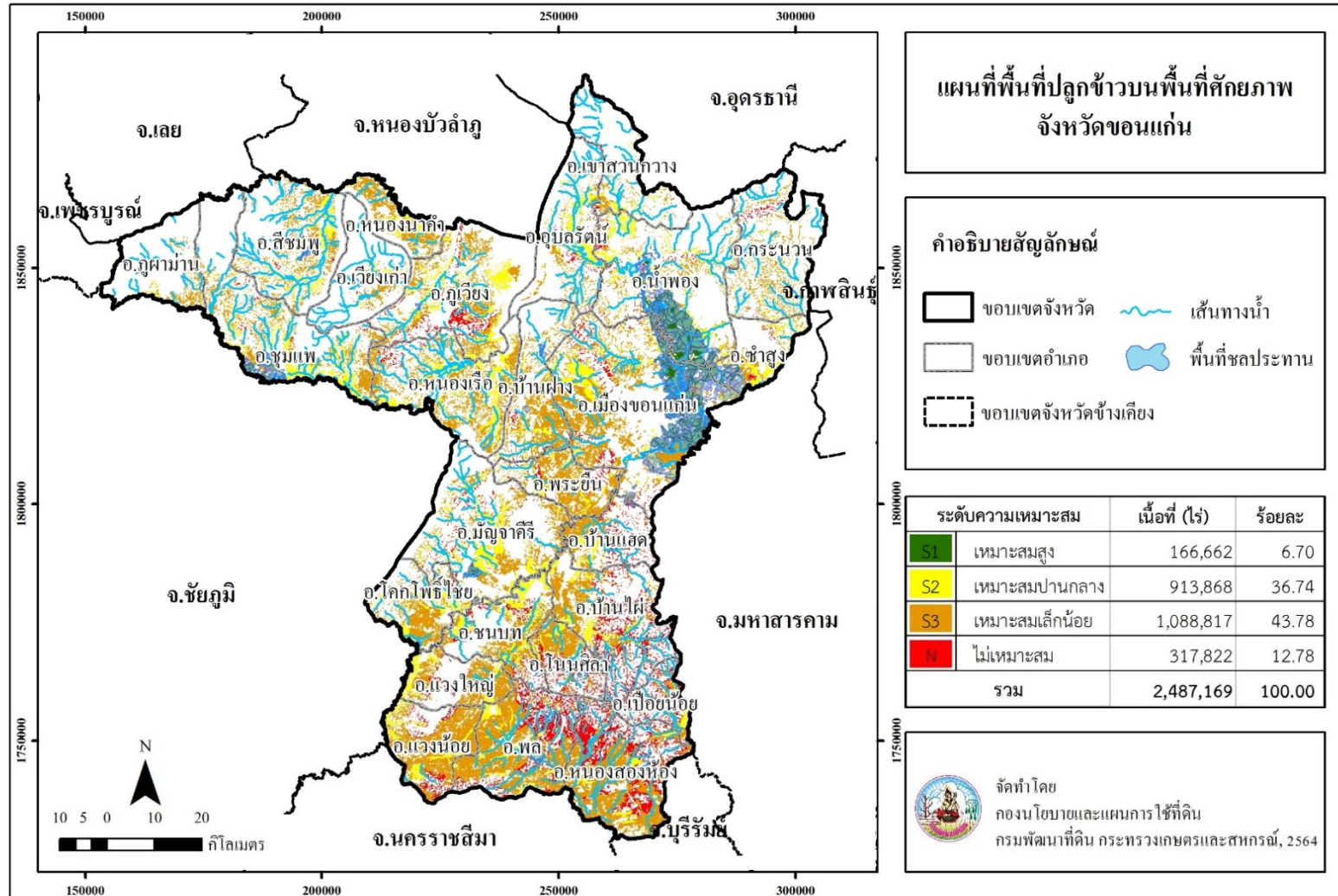
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	97	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	95
โรงงานผลิตอาหารสัตว์	9	โรงสีขนาดใหญ่	1
ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	4	โรงสีขนาดกลาง	20
โรงงานน้ำตาล	4	โรงสีขนาดเล็ก	10
สหกรณ์นิคม	2	โรงสีอื่นๆ	1
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ	2		
โรงงานผลิตมันเส้น	15		
โรงงานผลิตเอทานอล	1		
โรงงานไฟฟ้า	1		
โรงงานผลิตมันอัดเม็ด	1		
โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง	1		
โรงงานแปรรูปผลผลิตจากยางพารา	1		
รวม	138	รวม	127

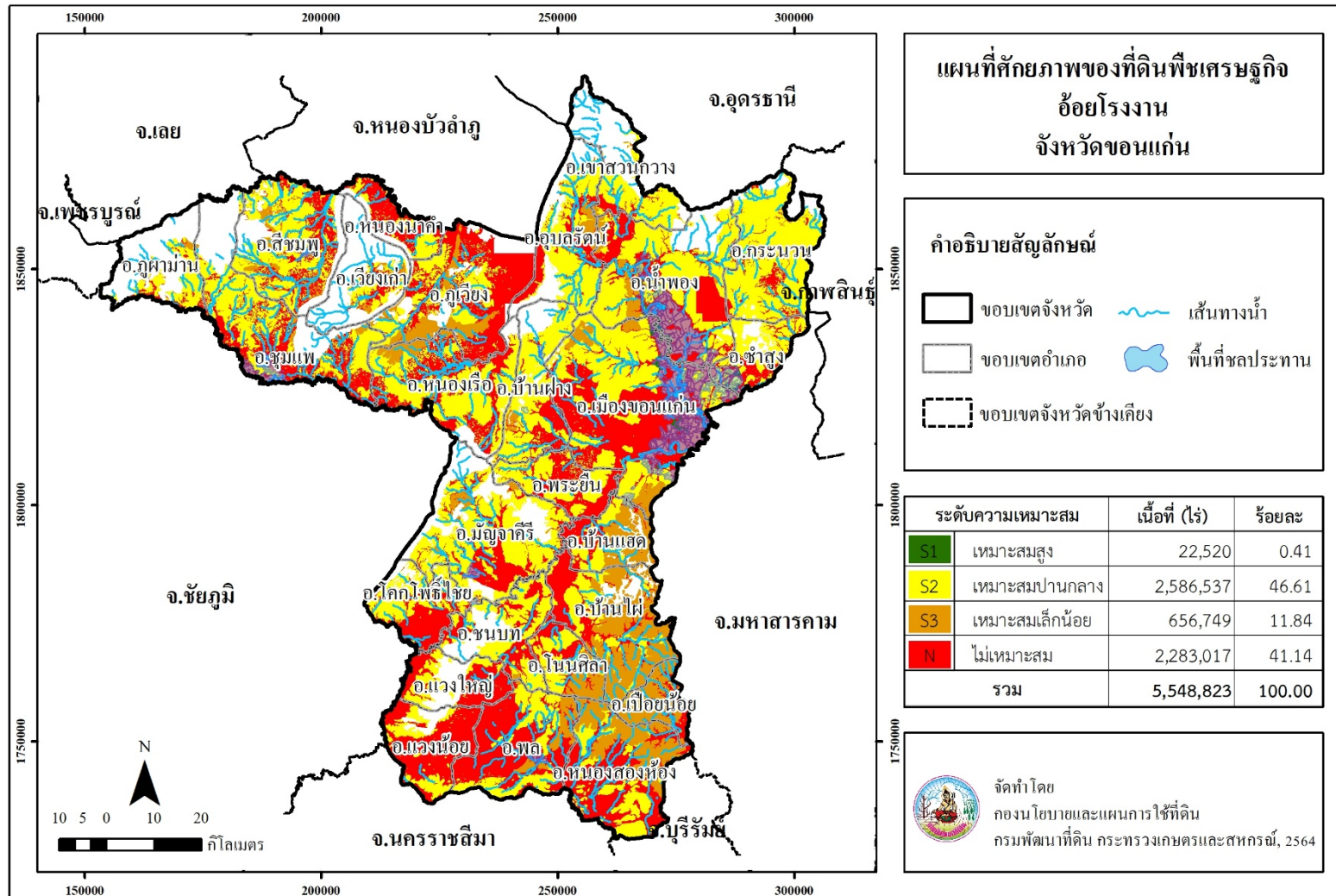
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

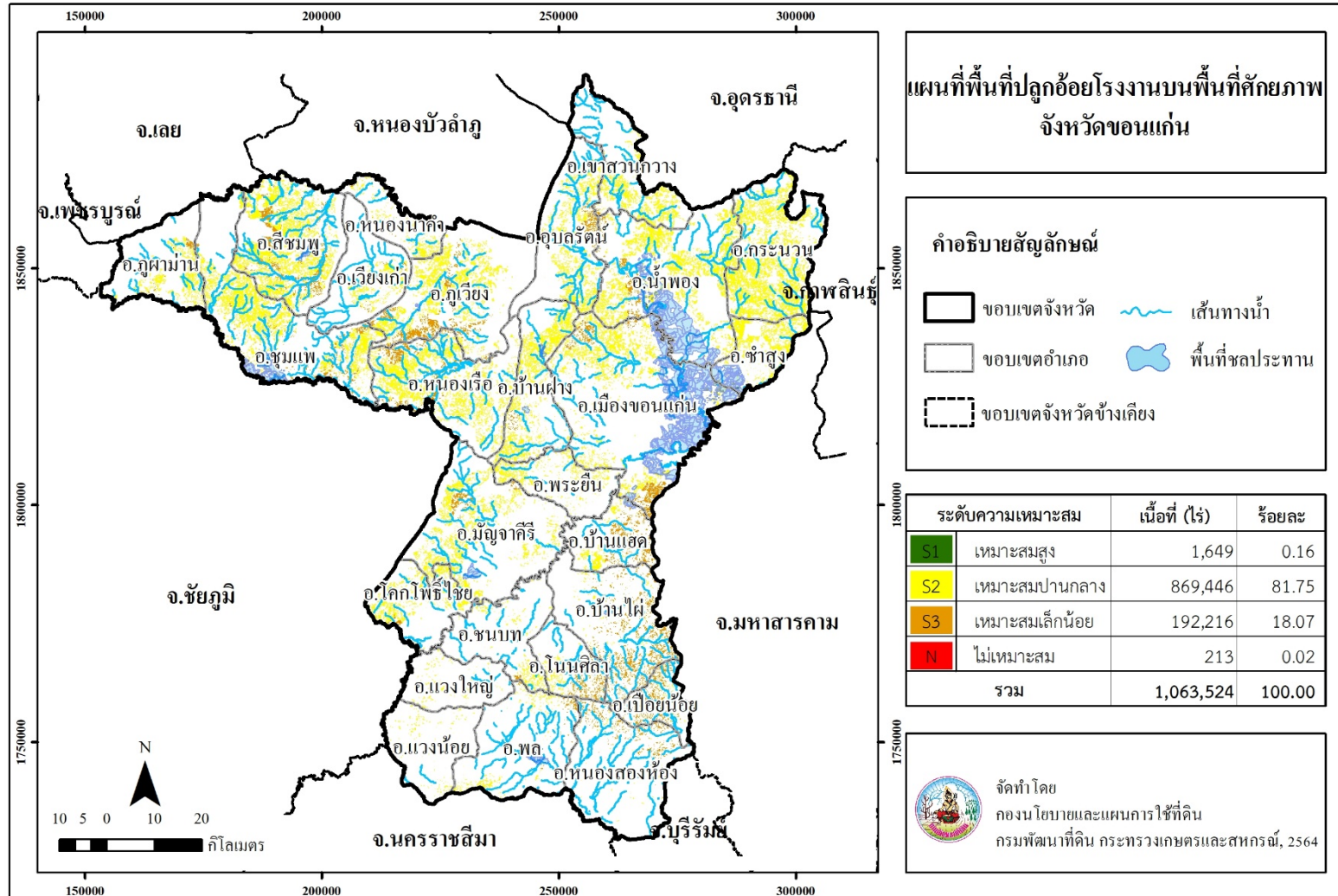
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดขอนแก่น

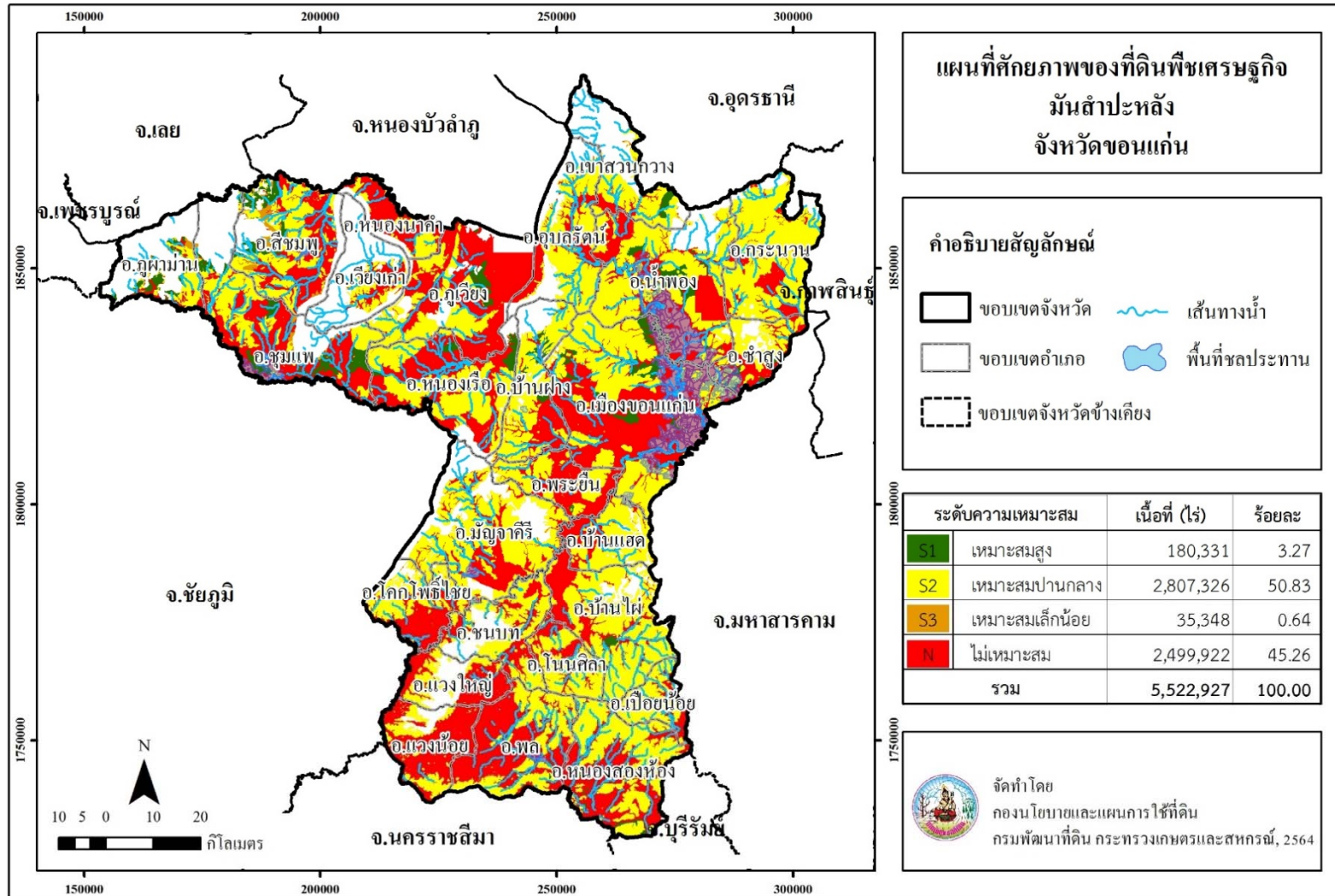
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น

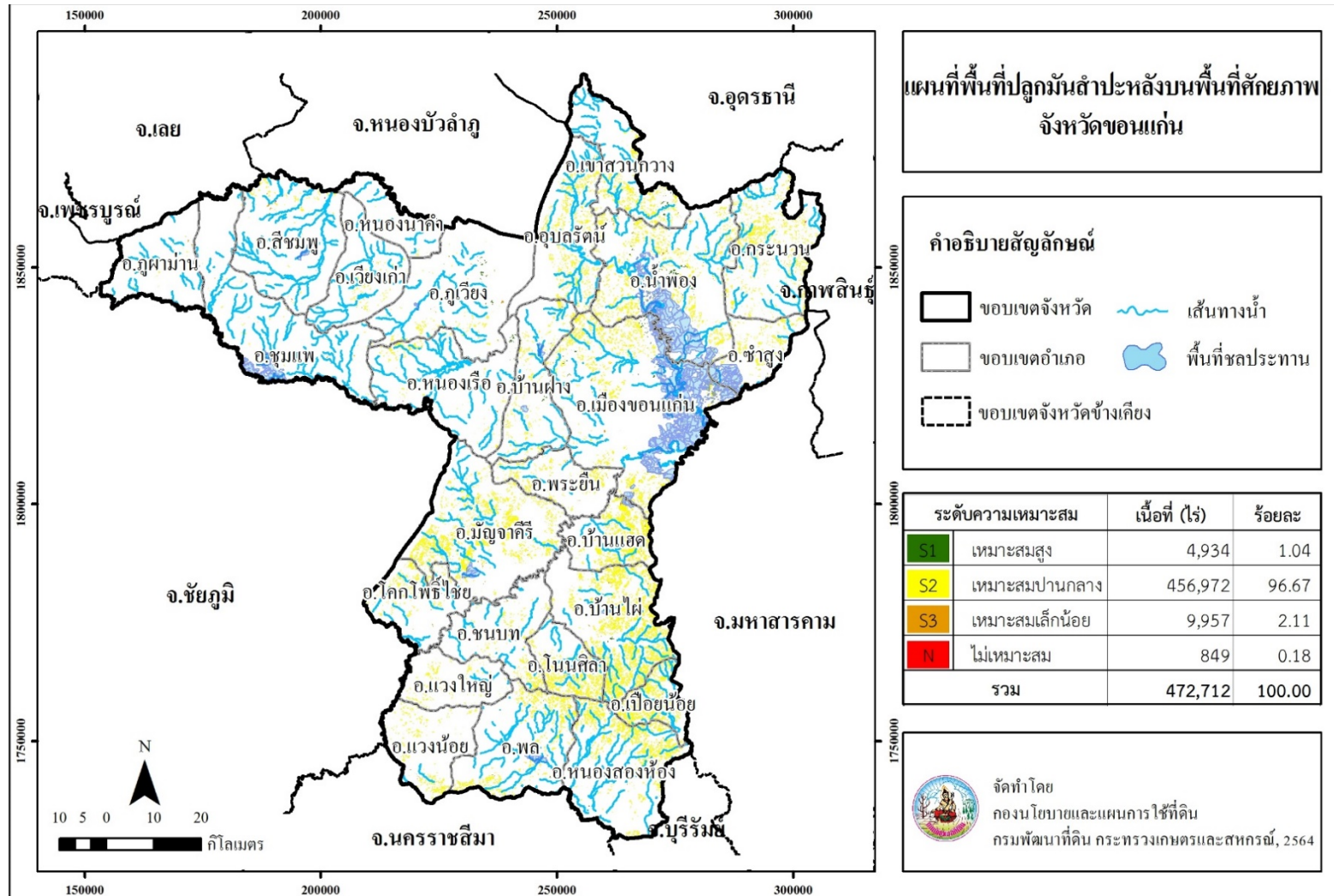
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดขอนแก่น

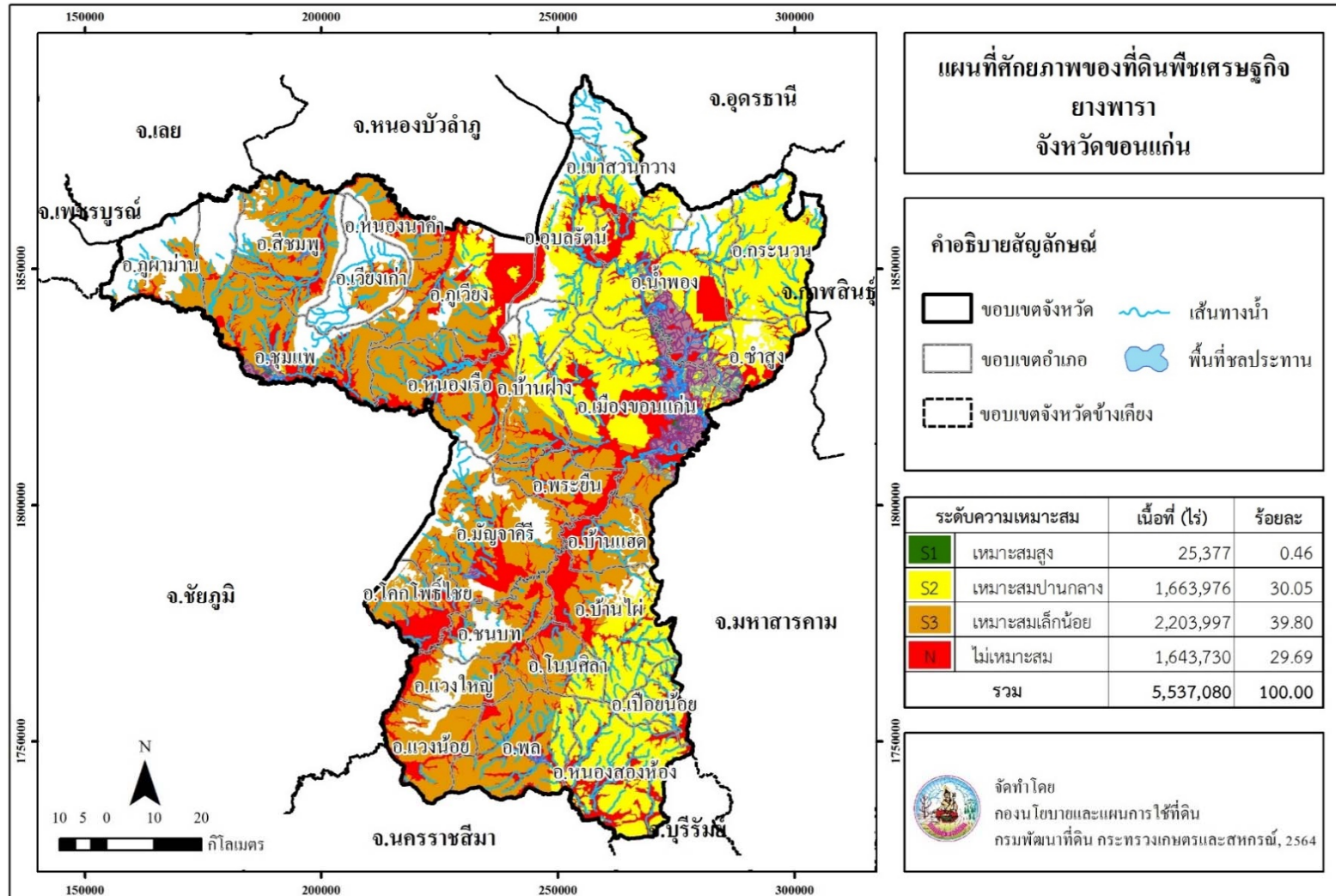
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น

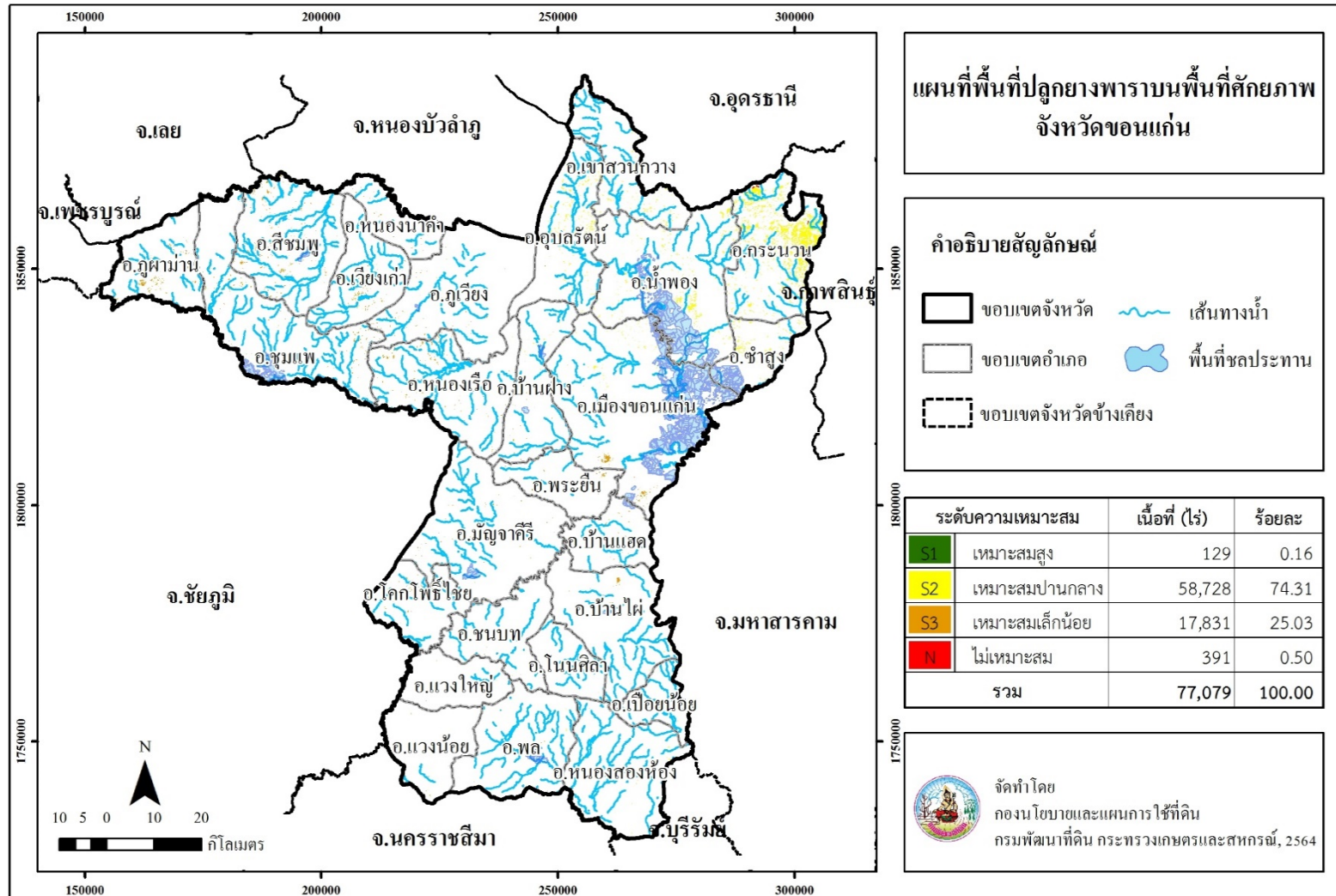
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดขอนแก่น

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD